

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Методичні вказівки
до проведення практичних занять для здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня денної та заочної форм здобуття освіти
за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)»

Електронний ресурс

УДК 376.013.42(075.5)

К 66

Рецензенти:

Н. Ю. Шемигон – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Навчально-наукового інституту «Українська інженерно-педагогічна академія» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Н. В. Науменко – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 11 від 25 червня 2025 року)*

Корекційна педагогіка : методичні вказівки до проведення практичних занять для
К 66 здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня денної та заочної форм
здобуття освіти за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» / уклад.
Л. Г. Бакуменко. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. – (PDF 79 с.)

Методичні вказівки до проведення практичних занять з дисципліни «Корекційна педагогіка» спрямовані на поглиблення та закріплення базових знань, навичок та умінь з питань корекційної допомоги та організації корекційно-педагогічного процесу.

Метою практичних занять є демонстрація здобутих навичок, обґрунтування й обговорення ефективних методів та методик корекційної допомоги. Видання рекомендовано студентам ОС «бакалавр» денної та заочної форми навчання інженерних та інженерно-педагогічних спеціальностей.

УДК 376.013.42(075.5)

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2025

© Бакуменко Л. Г., уклад., 2025

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Мета та завдання курсу.....	5
2. Тематика практичних занять.....	6
3. Підготовка до практичних занять	8
4. Методичні рекомендації щодо проведення практичних занять.....	9
5. Додатки.....	68

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку особливої важливості набуває питання поваги та прийняття кожної людини, як повноцінного та повноправного члена суспільства незалежно від її фізичних, розумових, психологічних особливостей. Створення «суспільства для всіх» стає основною метою життя кожної людини в соціумі. У цьому сенсі актуальність питання інклюзії є беззаперечною, права людей з особливими потребами на інтеграцію в суспільство, запровадження інклюзивної форми навчання прописані у міжнародних документах: Саламанській декларації, Конвенції про права дитини тощо. Поняття інклюзивної освіти активно впроваджується в українське суспільство. Побачити в дитині з особливими потребами особистість, допомогти їй інтегруватися та реалізувати себе у суспільстві – головна ідея курсу «Корекційна педагогіка». Дисципліна сприяє поглибленню знань з питань педагогічної корекції, формуванню активної громадянської позиції, толерантного ставлення до дітей з особливими потребами.

Практикум з корекційної педагогіки допомагає поглибити знання та наблизити їх до життя, реальної дійсності та практики, за допомогою застосування здобутих теоретичних знань під час лекцій і вивчення допоміжної літератури, на практичних заняттях, при підготовці та участі в дискусіях, пошуці відповідей на питання, виконанні та підготовці завдань і вправ, які представлені у даних методичних рекомендаціях.

Даний практикум має за мету надати слухачам необхідних знань та практичних навичок стосовно корекційної педагогіки, подолання можливих труднощів у цьому процесі та реалізації ефективних методів та методик педагогічної корекції.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ КУРСУ

Мета вивчення навчальної дисципліни – надати студентам основи знань з особливостей розвитку, виховання та навчання учнів, що мають особливі освітні потреби; навчити їх здійснювати корекційно-педагогічну роботу в процесі навчально-виховної діяльності; прищепити здобувачам знання з основ теорії корекційної педагогіки; ознайомити з державними стандартами освіти.

Завдання:

- ознайомити з цілями і завданнями корекційної роботи в професійно-технічних навчальних закладах загального і спеціалізованого типів;
- навчити здійснювати планування навчально-виховного процесу з урахуванням вимог його корекційної спрямованості;
- сформувати вміння здійснювати навчально-виховний процес у інклюзивному освітньому середовищі враховуючи особливості студентів з різними видами розладів;
- ознайомити з характером та причинами виникнення девіантної поведінки та методами і формами її профілактики.

Дисципліна «Корекційна педагогіка» розрахована на студентів денної та заочної форми навчання інженерно-педагогічних спеціальностей й складається з трьох модулів: модуль 1 «Загальні основи корекційної педагогіки», модуль 2 «Психолого –педагогічні особливості навчання учнів з порушеннями розвитку», модуль 3 «Психолого-педагогічні особливості навчання учнів з порушенням соціальної поведінки».

2. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Реалізація поставлених завдань перед курсом «Корекційна педагогіка» вимагає повного й активного використання теоретичного матеріалу, вивчення якого передбачено в межах лекційних занять і самостійної роботи тих, хто навчається.

Кожне практичне заняття спрямовано на відпрацювання теоретичного матеріалу. Тематика практичних занять і обсяг занять у годинах представлені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	2	3
Змістовий модуль № 1. Загальні основи корекційної педагогіки		
1	Предмет корекційної педагогіки та основні завдання дисципліни	2
2	Основні принципи та методи корекційної педагогіки	2
3	Поняття норми та аномалії розвитку. Причини та класифікація порушень психофізіологічного розвитку	2
4	Структура та закономірності порушеного розвитку	2
5	Особливості процесу навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку	2
Змістовий модуль № 2 Психолого –педагогічні особливості навчання учнів з порушеннями розвитку		
6	Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при глибоких порушеннях зору	2
7	Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при глибоких порушеннях слуху	2
8	Психолого-педагогічна характеристика дітей із затримкою психічного розвитку (ЗПР)	2
9	Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушенням опорно-рухового апарату	2
10	Психолого-педагогічна характеристика дітей з мовленнєвими порушеннями та особливості їх навчання	2
11	Психолого-педагогічна характеристика дітей з розладами аутичного спектру та особливості їх навчання	2
12	Програми та методи роботи з дітьми з синдромом аутизму	2
13	Психолого-педагогічна характеристика дітей зі складною структурою дефекту та особливості їх навчання	2
14	Поняття про інклюзивну освіту, її мета та завдання	2

15	Сутність і зміст поняття реабілітація	2
16	Соціальна реабілітація. Технології соціальної реабілітації з різними категоріями осіб з обмеженими можливостями	2
17	Особливості професійної діяльності педагога в роботі із сім'ями, що виховують дітей з особливими потребами	2
18	Девіантна поведінка поняття, ознаки та механізми формування	2
Змістовий модуль № 3 Психолого-педагогічні особливості навчання учнів з порушенням соціальної поведінки		
19	Передумови виникнення девіантної поведінки	2
20	Агресивна поведінка та її корекція	2
21	Адиктивна поведінка та її корекція	2
22	Делінквентна поведінка та її корекція	2
23	Девіантна поведінка у соматично хворих та її корекція	2
24	Основні підходи та принципи до профілактики девіантної поведінки	2
25	Методи корекції девіантної поведінки	2
Усього		50

3. ПІДГОТОВКА ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Ретельна підготовка до практичних занять – запорука їхнього успіху. Підготовку здійснюють як викладач, так і ті, хто навчаються. Підготовка викладача включає поглиблене вивчення окремих питань, знайомство із рекомендаціями щодо проведення заняття, розробку його сценарію та супроводження підготовки студентів до практичного заняття (видача завдань, інструктування стосовно їхнього виконання, контроль проміжних та загальних результатів). Взаємодія викладача зі студентами визначається послідовністю здійснення навчально-пізнавальної діяльності тих, кого навчають:

1. Усвідомлення, систематизація завдань, отриманих під час лекційного заняття, попереднього практичного заняття, а також передбачених графіком самостійної роботи студентів.

2. Співвіднесення вимог щодо терміну виконання завдань, якісних і кількісних характеристик процесу й результату зазначеної навчальної діяльності. Знайомство із критеріями оцінки результатів виконаних завдань.

3. Визначення черговості виконання завдань, що встановлюється інтересом, логікою засвоєння нового знання, важливістю, складністю завдань, ступенем підготовленості студентів тощо.

4. Відбір необхідного навчально-методичного забезпечення для виконання завдань.

5. Глибоке вивчення необхідного теоретичного матеріалу.

6. Вибір загального методу виконання завдання.

7. Продумування схеми (технології) виконання завдання.

8. Виконання завдання.

9. Оформлення результатів.

10. Самоаналіз.

4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

І ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Практичне заняття № 1

ПРЕДМЕТ КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: Засвоїти основні термінологічні поняття, завдання корекційної педагогіки, принципи, на яких базується корекційно-педагогічна діяльність з учнями, що мають особливі потреби. Визначити завдання та переваги інклюзивної освіти осіб з особливими освітніми потребами.

План заняття:

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Предмет, мета, завдання, структура курсу «Корекційна педагогіка».
2. Основні поняття та педагогічні категорії корекційної педагогіки (корекційна освіта, спеціальна освіта, корекція, компенсація, адаптація, реабілітація, абілітація).
3. Галузі корекційної педагогіки.

Завдання до теоретичної частини

Завдання 1:

1. Викладач пропонує студентам обрати правильну відповідь та аргументувати свій вибір:

1.1. Яке з наведених визначень найбільш точно характеризує корекційну педагогіку?

- а) Це система навчання дітей із будь-якими особливостями розвитку.
- б) Це наука, що досліджує закономірності навчання, виховання та соціалізації дітей з особливими освітніми потребами.
- в) Це психологічна методика навчання дітей із проблемами поведінки.
- г) Це практика роботи з дітьми в умовах загальноосвітньої школи.

1.2. Які основні завдання корекційної педагогіки?

- а) Виявлення причин порушень у розвитку дитини.
- б) Адаптація навчальних програм до потреб дітей із ООП.
- в) Надання медичної допомоги дітям із особливими потребами.
- г) Розробка спеціальних методик навчання та виховання.
(можливі кілька правильних варіантів)

Завдання 2:

Викладач пропонує студентам ситуації для аналізу та формування відповідей:

1. Дитина із порушенням зору отримала окуляри, які допомагають їй чіткіше бачити.

Який процес тут застосовується?

2. Після травми руки пацієнт проходить курс фізіотерапії, щоб повернути її функціональність.

Що це: корекція, компенсація, реабілітація чи адаптація?

3. Учень із порушенням слуху використовує слуховий апарат і додатково навчається читати по губах.

Яке поняття найкраще підходить для цієї ситуації?

4. Новий працівник з інвалідністю опановує використання спеціально облаштованого робочого місця.

Який процес описується у цьому випадку?

5. Людині з дислексією запропонували спеціальні методики навчання для полегшення процесу читання.

До якого з понять можна віднести це втручання?

6. Придумайте власний приклад для кожного з понять (корекція, компенсація, реабілітація, адаптація).

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

1. Проаналізуйте міжнародні правові акти, що забезпечують право на освіту осіб з порушеннями психофізичного розвитку. Результати аналізу надайте у Таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Документ	Зміст
«Конвенція про права дитини» (ООН, 1989)	
Декларація прав дитини, 1959 р.	
Всесвітня декларація «Освіта для всіх», 1990 р.	
Стандартні правила ООН щодо зрівняння можливостей інвалідів», 1993 р.	
Саламанська Декларація, 1994 р.	
Конвенція ООН щодо осіб з особливими потребами (ще розробляється) 2005 р.	

Завдання 2:

1. Складіть таблицю нормативно-правових документів України, що забезпечують право на освіту осіб з порушеннями психофізичного розвитку. Зразок – таблиця 1.2.

Таблиця 1.2.

Документ	Зміст

Рекомендовані джерела:

1. Ванюк, Д. В. Основи дефектології : навчально-методичний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія» / Д. В. Ванюк [та ін]. – Запоріжжя : ЗДМФУ, 2023. – 133 с. URL: <http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/18603/1/%D0%92%D0%B0%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%94.%20%D0%92.%20%D0%94%D0%B5%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%20%E2%80%93%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>

2. Інклюзивна освіта: теорія та практика [Текст] : навч.-метод. посіб. / [С. П. Миронова та ін. ; за заг. ред. С. П. Миронової] ; Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський : [б. в.], 2012. 191 с. : рис., табл.

3. Колупасва, А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. К.: «Самміт-Книга», 2009. 272 с.:іл. (Серія «Інклюзивна освіта»). URL: <https://kpdi.edu.ua/biblioteka/%D0%86/%D0%86%D0%BD%D0%BA%D0%BB%D1%8E%D0%B7%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0%20%D1%80%D0%B5%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%97%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B8%20%D0%9A%D0%BE%D0%BB%D1%83%D0%BF%D0%B0%D1%94%D0%B2%D0%B0%20%D0%90.%D0%90..pdf>

4. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями)./ Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.

5. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.

6. Порошенко, М. А. Інклюзивна освіта: навч. посібник. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/posibniki/inklyuziyavnz.pdf>

7. Синьов, В. М., Коберник, Г. М. Основи дефектології: навч. посібник. К.: Вища школа, 1994. 143 с. URL:

<https://library.nusta.edu.ua/depository/%D0%9E%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D0%B4%D0%B5%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97.%20%D0%A1%D0%B8%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B2%20%D0%92.%D0%9C.,%20%D0%9A%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%93.%D0%9C.1994%D1%80..pdf>

8. Соціальна підтримка дітей з обмеженими функціональними можливостями: методичні рекомендації / авт.-упорядники: О. В. Безпалько, Т. Г. Губарева. К.: Логос, 2002.

9. Таланчук, П. М., Кольченко, К. О., Нікуліна, Г. Ф. Супровід навчання студентів з особливими потребами в інтегрованому освітньому середовищі: навч.-метод. посіб. К, 2004.-126 с.

10. Труш, Н. Супровід навчання студентів з особливими освітніми потребами в сучасному освітньому просторі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип 27. Том 5. С. 129-132. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.5/27.204501>

Практичне заняття 2

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Мета: ознайомитися з принципами корекційної педагогіки, навчитися визначати цілі та завдання корекційної роботи з учнями.

План заняття:

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Основні принципи корекційної педагогіки.
2. Методи корекційної педагогіки.
3. Взаємозв'язок корекційної педагогіки з іншими галузями знань.
4. Сучасний період розвитку системи навчання та виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
5. Наукові основи комплексного підходу до корекційно-реабілітаційної роботи.

Завдання до теоретичної частини

Завдання 1:

1. Викладач пропонує студентам розглянути наведені принципи корекційної педагогіки:

- Гуманізація;
- Індивідуалізація;
- Комплексний підхід;
- Доступність навчання;
- Урахування зони найближчого розвитку.

2. Завдання студентів – вибрати один принцип і:

- Сформулювати його коротке визначення.
- Описати, як цей принцип реалізується на практиці.
- Навести приклад його застосування в освітньому процесі.

Завдання 2:

Ситуація для аналізу:

1. Викладач пропонує студентам ситуацію щодо роботи з дитиною молодшого шкільного віку, яка має труднощі з опануванням письма через порушення моторики та координації рук. Використовуючи принципи корекційної педагогіки, студенти мають запропонувати комплекс заходів для

допомоги дитині. При формуванні відповіді, студенти мають відповісти на запитання:

- Які **принципи** корекційної педагогіки, що будуть основою вашої роботи ви оберете (наприклад, принцип індивідуального підходу, принцип поступовості тощо)?
- Які **методи** корекційної педагогіки ви застосуєте (наприклад, практичні вправи, ігрові методи, арт-терапія тощо)?
- Назвіть кожен етап заняття детально (початок, основна частина, завершення).
- Поясніть, як, вибрані вами принципи та методи корекційної педагогіки, вплинули на врахування індивідуальних потреб дитини та сприятимуть її розвитку.

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

1. Розкрийте завдання, які ставить ООН і Саламанська декларація перед освітою осіб з особливими потребами.

Завдання 2:

2. Розкрийте поняття «педагогічний супровід учнів з особливими освітніми потребами».

3. Заповніть таблицю, класифікуючи методи корекційної педагогіки.

Таблиця 2.1.

Метод	Короткий опис	Приклад застосування
Дидактичні ігри		
Арт-терапія		
Метод моделювання		
Сенсорна стимуляція		
Метод фізичної реабілітації		

Рекомендовані джерела:

1. Ванюк, Д. В. Основи дефектології : навчально-методичний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія» / Д. В. Ванюк [та ін]. – Запоріжжя : ЗДМФУ, 2023. – 133 с. URL: <http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/18603/1/%D0%92%D0%B0%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%94.%20%D0%92.%20%D0%94%D0%B5%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%20%E2%80%93%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>

2. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями)/ Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.

3. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.

4. Корекційна психопедагогіка (Олігофренопедагогіка) : навчально-методичний посібник / укл. О.В. Гаяш. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2021. 255 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi72/0052314.pdf>
5. Синьов, В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підручник. К. : вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. Частина I. 238 с.
6. Український дефектологічний словник / Л. В. Вавіна, А. М. Висоцька, В. В. Засенко та ін.; за ред. В. І. Бондаря. К. :Милосердя України, 2001. 211 с.

Практичне заняття №3

ПОНЯТТЯ НОРМИ ТА АНОМАЛІЇ РОЗВИТКУ. ПРИЧИНИ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ПОРУШЕНЬ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ

Мета: визначити сутність фізіологічної та статистичної норми, вміти класифікувати порушення психофізіологічного розвитку.

План заняття:

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Поняття фізіологічної норми та аномалії у сучасній педагогіці.
2. Загальне та своєрідне в розвитку нормальної і аномальної дитини.
3. Основні причини порушень розвитку.
4. Види порушень психофізичного розвитку дітей.
5. Надайте визначення поняттю «дизонтогенез».
6. Надайте визначення поняттю «вада».
7. Чи однакові наслідки впливу депривації на розвиток здорової дитини та дитини що має вади розвитку?

Завдання до теоретичної частини

Завдання 1:

Ситуація для аналізу:

Проаналізуйте описані ситуації і дайте відповідь на питання:

- Чи є це проявом норми розвитку, чи ознакою аномалії.
 - Якщо це аномалія, дайте можливе пояснення (яка саме затримка чи порушення може бути причиною).
 - Обґрунтуйте свою відповідь, спираючись на знання про вікові норми та індивідуальні особливості розвитку.
1. *Дитина у віці 2 років не говорить словами, але активно використовує жести, щоб привернути увагу дорослих.*
 - Норма чи аномалія? Чому?
 - 2. *Учень першого класу не може впізнавати літери та плутає звуки під час читання, хоча немає проблем із мовленням.*
 - Що це може означати?
 - 3. *Підліток 13 років має сильні емоційні перепади, стає замкненим, але водночас проявляє сильний інтерес до творчості.*

- Чи є це нормальним для цього віку?
4. Дитина 6 років не може застібати гудзики чи зав'язувати шнурки, хоча в цілому добре справляється з іншими завданнями.
- Чи потрібно занепокоїтися?
5. Дитина дошкільного віку (4 роки) вперто відмовляється взаємодіяти з однолітками, завжди грається на самоті.
- Як це можна оцінити?

Завдання 2:

1. Викладач пропонує студентам розділитись на дві групи: одна аргументує, що норма – це чітко визначений стан психофізіологічного розвитку, а інша – що норма є відносною та залежить від соціальних умов.

2. Провести обговорення у формі дебатів та визначити загальні висновки.

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

1. Заповніть таблицю 3.1. Вплив депривації на розвиток особистості.

Таблиця 3.1.

Вплив депривації на розвиток особистості

Вид депривації	Особливості розвитку особистості
Сенсорна депривація	
Рухова депривація	
Материнська депривація	

Завдання 2:

1. Опишіть певний вид аномалії розвитку людини, який ви спостерігали на прикладі із життя. Чим ця людина особлива? Як їй можна допомогти?

2. Створіть у вигляді схеми або діаграми класифікацію порушень психофізіологічного розвитку цієї людини. Використайте іконки, кольори або символи для позначення основних категорій (сенсорні, моторні, когнітивні тощо).

3. Результати представте у вигляді ворд чи пдф документу або презентації.

Рекомендовані джерела:

1. Актуальність наукового спадку Л. С. Виготського для сучасної психологопедагогічної освіти: презентація.

URL: https://kadiivka.luguniv.edu.ua/podii/arhiv/files/Aktualnist_nauk_spadku_2.pdf

2. Виготський, Л. С. Дефект і надкомпенсація. URL: [https://ru.wikisource.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82_%D0%B8_%D1%81%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%85%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F_\(%D0%92%D1%8B%D0%B3%D0%BE%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9\)](https://ru.wikisource.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82_%D0%B8_%D1%81%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%85%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F_(%D0%92%D1%8B%D0%B3%D0%BE%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9))

3. Давиденко, Г. В. Інклюзія у вищих навчальних закладах

Європейського Союзу. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛДТ», 2015. 314 с. URL: https://vsei.vn.ua/images/Doc/Nauka/Inklusivna_osvita/inklyuziya_v_vnz_es_a-5_17-06-15.pdf

4. Дефектологічний словник: навчальний посібник / за редакцією В. І. Бондаря, В.М. Синьова. К.: «МП Леся», 2011. 528 с.

5. Кобильченко, В. В. "Норма" і "аномалія", "онтогенез" і "дизонтогенез": аналіз дефініцій. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2015. Вип. 8. С. 59-67. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ooop_2015_8_9

6. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями)./ Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.

7. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.

8. Психологія людини: Л. С. Виготський та сучасна наука : зб. ст. / за ред. М. В. Папучі. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. Вип. 1. 127 с. URL: http://www.ndu.edu.ua/storage/2021/zahal_psy_lib/%D0%92%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D1%82%D0%B0%20%D1%81%D1%83%D1%87%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B0%20%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%201.pdf

9. Холковська, І. Л. Корекційна педагогіка. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2007. 328 с. URL: <https://studfile.net/preview/5241815/page:32/>

Практичне заняття 4

СТРУКТУРА ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ ПОРУШЕНОГО РОЗВИТКУ

Мета: визначити особливості та структуру порушеного розвитку, розглянути вклад Л. Виготського в розвиток корекційної педагогіки, його основні концепції які визначають розвиток сучасної корекційної педагогіки, навчитися визначати первинний та вторинний дефекти розвитку.

План заняття:

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Характеристика поняття порушення розвитку людини та їх причини.
2. Сутність поняття дефіцитарний розвиток.
3. Класифікація порушень розвитку.
4. Вчення про структуру дефекту Л. Виготського (поняття про «первинний» та «вторинний» дефект та їх практичне значення для корекційної педагогіки).
5. Використовуючи статтю Л. Виготського «Дефект і компенсація» розкрийте ідею Л. Виготського про провідну роль навчання в розвитку дитини.
6. Сучасні погляди на проблему інвалідності.

Завдання до теоретичної частини

Завдання 1:

Приклад для аналізу:

1. Викладач пропонує студентам повторити основні положення Л. Виготського:

- **Первинний дефект** – безпосереднє порушення, викликане біологічними чи фізіологічними причинами (наприклад, сенсорний чи фізичний дефект).

- **Вторинний дефект** – наслідок первинного дефекту, який формується через соціальні та психологічні умови (наприклад, затримка мовлення через порушення слуху).

2. Викладач пропонує студентам описи дітей із порушеннями. Завдання студентів – розділити дефекти на первинний і вторинний.

Приклад 1:

Дитина 6 років із вродженою глухотою (тобто у неї порушення слуху). Через недостатність сенсорного досвіду у дитини є проблеми з мовленням (запас слів значно обмежений, складно будувати фрази), що ускладнює соціальну взаємодію.

Приклад 2:

Дитина 7 років з церебральним паралічем (тобто у неї порушення рухової активності). Внаслідок ізольованості від однолітків, що виникла через обмеження в пересуванні, у дитини виникли труднощі в розвитку комунікативних навичок та низька самооцінка.

2. Визначте, як первинний дефект призвів до вторинного. Вкажіть послідовність розвитку вторинного дефекту для кожного випадку.

3. Опишіть потенційні фактори, які можуть зменшити розвиток вторинного дефекту (наприклад, корекційні методики, підтримка сім'ї, спеціальні навчальні програми).

4. Чи можна повністю усунути вторинний дефект?

Завдання 2:

1. Запропонувати студентам розподілити порушення психофізіологічного розвитку за такою схемою Таблиця 4.1.

Таблиця 4.1.

Порушення розвитку	Причина (біологічна, соціальна, комбінована)	Приклади факторів
ДЦП	Біологічна	Родові травми, інфекції
Розлади спектру аутизму		
Дислексія		
Тугоухість		
ЗПР		
Глаукома		

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

1. Прокоментуйте слова Л. Виготського та наведіть відповідні приклади з власного досвіду:

«При всіх перевагах наша спеціальна школа відрізняється тим основним недоліком, що вона замикає свого вихованця... у вузьке коло шкільного колективу, створює відрізаний і замкнений світ, у якому все прилаштовано і пристосовано до дефекту життя. Наша спеціальна школа натомість, щоб виводити дитину з ізольованого світу, як правило, розвиває в ній навички, які призводять до ще більшої ізольованості й посилюють її сегрегацію. Через ці недоліки не лише паралізується загальне виховання дитини, а й спеціальна виучка зводиться майже нанівець».(Виготський Л. С. Основи дефектології. 2003. С.81-82.)

2. Прокоментуйте висловлювання Л. Виготського «...виховувати треба не сліпого, а передусім дитину. Виховувати сліпого і глухого – значить виховувати сліпоту і глухоту. » (Виготський Л. С. Основи дефектології. 2003.С.111.).

Завдання 2:

1. Наведіть приклади первинного дефекту й вторинних відхилень при різних видах аномалій (на власний розсуд). Результати подайте у вигляді Таблиці 4.2.

Таблиця 4.2.

Категорія порушень	Первинний дефект	Вторинний дефект

Рекомендовані джерела:

1. Актуальність наукового спадку Л. С. Виготського для сучасної психологопедагогічної освіти: презентація. URL: https://kadiivka.luguniv.edu.ua/podii/arhiv/files/Aktualnist_nauk_spadku_2.pdf
2. Давиденко Г. В. Інклюзія у вищих навчальних закладах Європейського Союзу. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛДТ», 2015. 314 с. URL: https://vsei.vn.ua/images/Doc/Nauka/Inclusivna_osvita/inklyuziya_v_vnz_es_a-5_17-06-15.pdf
3. Дефектологічний словник: навчальний посібник / за ред. В. І. Бондаря, В. М. Синьова. К.: «МП Леся», 2011. 528 с.
4. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями). / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.
5. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.
6. Психологія людини: Л. С. Виготський та сучасна наука : зб. ст. / за ред. М. В. Папучі. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. Вип. 1. 127 с. URL: http://www.ndu.edu.ua/storage/2021/zahal_psy_lib/%D0%92%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20%D1%82%D0%B0%20%D1%81%D1%83%D1%87%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B0%20%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%201.pdf
7. Холковська, І. Л. Корекційна педагогіка. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2007. 328 с. URL: <https://studfile.net/preview/5241815/page:32/>

Практичне заняття 5

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

Мета: сприяти розвитку теоретичних знань про особливості навчання та виховання особистості з психофізичними порушеннями ; навчитися визначати зону актуального та найближчого розвитку.

План :

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Функції як джерело пристосування дітей з порушеннями в розвитку до навколишнього середовища.
2. Основні правила розвитку вищих психічних функцій за Л. С. Виготським.
3. Спільність чинників нормального й аномального розвитку.
4. Характеристика біологічних, соціальних чинників, що визначають можливості розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку і власної психічної активності дитини.

5. Сутність понять «зона актуального розвитку» та «зона найближчого розвитку», як ці ідеї використовуються у корекційній педагогіці.

Завдання до теоретичної частини

Завдання 1:

Приклад для аналізу:

1. Викладач пропонує студентам ситуації з описом поведінки дитини.

Наприклад:

- Дитина вміє самостійно складати кубики в ряд, але ще не може будувати вежу.

- Дитина може називати окремі слова, але не утворює простих речень.

2. Завдання студентів – дати відповіді на питання:

- Що є в зоні актуального розвитку цієї дитини?

- Що можна віднести до зони найближчого розвитку?

3. Завдання студентів – скласти план роботи з дитиною, враховуючи, як дорослий або інші діти можуть підтримати її розвиток.

Завдання 2:

1. Викладач пропонує студентам виступити у ролі педагога, що працює з дитиною з описаними навичками. Наприклад:

- Дитина знає основні кольори, але не розуміє понять «світло-» і «темно-».

- Дитина вміє називати букви, але не складає з них склади.

2. Завдання студента-«педагога»:

- Продемонструвати, як працювати з дитиною, використовуючи її зону найближчого розвитку.

- Показати, як поступово зменшувати допомогу.

3. Інші студенти аналізують, наскільки ефективно «педагог» врахував зони розвитку дитини. Проводиться обговорення.

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

1. Вам запропоновано опис вигаданої дитини (оберіть один), наприклад:

- Дитина з аутизмом, яка володіє базовими навичками спілкування (вітається, просить воду).

- Дитина з порушенням моторики, яка може вставляти прості фігури у відповідні отвори.

2. Вам потрібно:

- Визначити зону актуального розвитку;

- Запропонувати завдання для розвитку навичок із зони найближчого розвитку.

- Презентувати свої ідеї (зробити коротку презентацію).

Завдання 2:

1. Вам запропоновано опис вигаданої дитини (оберіть один), наприклад:

- Дитина 6 років із затримкою мовного розвитку: вміє називати

предмети, але не буде речення.

- Дитина з порушенням моторики, яка може тримати ложку, але не самостійно їсти.

2. Складіть короткий план роботи, в якому необхідно визначити:

- Цілі на основі зони найближчого розвитку.
- Інструменти й методи, які допоможуть дитині опанувати нові навички.
- Можливу роль дорослого чи однолітків у підтримці дитини.

Рекомендовані джерела:

1. Актуальність наукового спадку Л. С. Виготського для сучасної психологопедагогічної освіти: презентація. URL: https://kadiivka.luguniv.edu.ua/podii/arhiv/files/Aktualnist_nauk_spadku_2.pdf

2. Колишкін, О. В. Корекційна освіта. Вступ до спеціальності: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2013. 392 с. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/items/e24fb27e-4818-40ff-b94f-11610427a34b>

3. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями). / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.

4. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.

5. Синьов, В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підручник. К.: вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. Частина I. 238 с.

6. Український дефектологічний словник / Л. В. Вавіна, А. М. Висоцька, В. В. Засенко та ін.; за ред. В. І. Бондаря. К. : Милосердя України, 2001. 211 с.

II ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ПСИХОЛОГО – ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ

Практичне заняття 6

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ, НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПРИ ГЛИБОКИХ ПОРУШЕННЯХ ЗОРУ

Мета: виявити особливості психофізіологічного розвитку особистості при глибоких порушеннях зору. Навчитися визначати цілі корекційної роботи з даною категорією учнів.

План :

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика дітей з порушенням зору.
2. Особливості психічного розвитку дітей з порушенням зору.
3. Причини порушення зорового аналізатора.
4. Дошкільна освіта дітей з порушеним зором.
5. Навчання дітей з вадами зору в школі.
6. Засоби навчання сліпих і слабозорих.

Завдання до теоретичної частини

Приклад для аналізу:

Завдання 1:

1. Викадач пропонує студентам опис ситуацій (на вибір), наприклад:
 - Дитина 7 років, з народження має тотальну сліпоту, дуже залежить від дорослих, не проявляє ініціативи.
 - Дитина з порушеннями зору вчиться орієнтуватися у класі, але часто плутає напрямки.
2. Завдання студентів:
 - Визначити основні труднощі дитини.
 - Запропонувати методи роботи для покращення її адаптації та розвитку.
3. Презентувати свої ідеї.

Завдання 2:

1. Викладач пропонує студентам заплющити очі та доторкнутися до різних предметів (гладких, шорстких, теплих, холодних, круглих, квадратних тощо).
2. Завдання студентів – обговорити:
 - Як відчуття допомагають сформувати уявлення про предмети?
 - Чи легко орієнтуватися тільки за допомогою дотику?
3. Додатково: запропонувати студентам використати об'єкти, які мають запах чи видають звук, щоб підкреслити значення інших органів чуття.

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

Спираючись на вчення Л. С. Виготського про первинний та вторинний дефект заповніть таблицю 6.1:

Таблиця 6.1

Категорія порушень	Первинний дефект	Вторинний дефект
Порушення зору		

Завдання 2:

Спираючись на модель (Рисунок 1), визначте основну стратегічну мету та тактичні цілі корекційної роботи з учнями, що мають психофізіологічні порушення зору. Пам'ятайте, що при постановці загальних цілей корекції треба враховувати зону актуального та зону найближчого розвитку учня. Стратегічна ціль і буде зоною найближчого розвитку, якої треба досягти за допомогою тактичних цілей.

Рис. 6.1 – Модель корекційної роботи з дітьми з особливими потребами

Рекомендовані джерела:

1. Актуальність наукового спадку Л. С. Виготського для сучасної психологопедагогічної освіти: презентація. URL: https://kadiivka.luguniv.edu.ua/podii/arhiv/files/Aktualnist_nauk_spadku_2.pdf

2. Ванюк, Д. В. Основи дефектології : навчально-методичний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 227 «Фізична

терапія, ерготерапія» / Д. В. Ванюк [та ін]. Запоріжжя : ЗДМФУ, 2023. 133 с. URL: <http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/18603/1/%D0%92%D0%B0%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%94.%20%D0%92.%20%D0%94%D0%B5%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%20E2%80%93%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>

3. Колишкін, О. В. Корекційна освіта. Вступ до спеціальності: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2013. 392 с. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/items/e24fb27e-4818-40ff-b94f-11610427a34b>

4. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями)/ Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.

5. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.

6. Корекційна психопедагогіка (Олігофренопедагогіка) : навчально-методичний посібник / укл. О. В. Гаяш. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2021. 255 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi72/0052314.pdf>

7. Синьов, В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підручник. К.: вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. Частина I. 238 с.

8. Холковська, І. Л. Корекційна педагогіка. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2007. 328 с. URL: <https://studfile.net/preview/5241815/page:32/>

Практичне заняття 7

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ, НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПРИ ГЛИБОКИХ ПОРУШЕННЯХ СЛУХУ

Мета: виявити особливості психофізіологічного розвитку особистості при глибоких порушеннях слуху. Навчитися визначати цілі корекційної роботи з даною категорією учнів.

План:

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Причини порушення слухового аналізатора.
2. Загальна характеристика дітей з порушенням слуху.
3. Особливості психічного розвитку дітей з порушенням слуху.
4. Навчання дітей зі зниженим слухом в загальноосвітніх навчальних закладах.

Завдання до теоретичної частини

Приклад для аналізу:

Завдання 1:

1. Викладач пропонує студентам опис ситуацій (на вибір), наприклад:
 - Дитина 8 років із глибоким порушенням слуху не сприймає мовлення, але активно використовує міміку і жести.

- Дитина носить слуховий апарат, розуміє окремі слова, але має труднощі з вимовою.

2. Завдання студентів:

- Визначити основні труднощі у розвитку та навчанні дитини.
- Запропонувати методи роботи для покращення її адаптації та розвитку.
- Презентувати свої ідеї.

Завдання 2:

1. Викладач дає студентам завдання створити:
 - Настінну таблицю для вивчення слів з картинками.
 - Візуальну схему для пояснення якогось процесу (наприклад, «Як вирощувати рослини»).
2. Обговорити, які з них найзрозуміліші та чому.

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

1. Спираючись на вчення Л. С. Виготського про первинний та вторинний дефект заповніть таблицю 7.1:

Таблиця 7.1

<i>Категорія порушень</i>	<i>Первинний дефект</i>	<i>Вторинний дефект</i>
Порушення слуху		

Завдання 2:

1. Підготувати фрагмент уроку (на вибір: математика, читання, природознавство) для дитини з глибоким порушенням слуху. У плані уроку врахувати:

- Використання зорових та тактильних засобів.
- Використання жестової мови або візуальних підказок.
- Залучення однолітків до спільної діяльності.

Представити у вигляді презентації або документу у ворд форматі.

Рекомендовані джерела:

1. Ванюк, Д. В. Основи дефектології : навчально-методичний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія» / Д. В. Ванюк [та ін]. Запоріжжя : ЗДМФУ, 2023. 133 с. URL: <http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/18603/1/%D0%92%D0%B0%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%94.%20%D0%92.%20%D0%94%D0%B5%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%20E2%80%93%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>

2. Колишкін, О. В. Корекційна освіта. Вступ до спеціальності: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2013. 392 с. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/items/e24fb27e-4818-40ff-b94f-11610427a34b>

3. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями)/ Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.

4. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.

5. Корекційна психопедагогіка (Олігофренопедагогіка) : навчально-методичний посібник / укл. О. В. Гаяш. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2021. 255 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi72/0052314.pdf>

6. Синьов, В. М., Коберник, Г. М. Основи дефектології: навч. посібник. К.: Вища школа, 1994. 143 с. URL: <https://library.nusta.edu.ua/depository/%D0%9E%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D0%B4%D0%B5%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97.%20%D0%A1%D0%B8%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B2%20%D0%92.%D0%9C.,%20%D0%9A%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%93.%D0%9C.1994%D1%80..pdf>

7. Таланчук, П. М., Кольченко, К. О., Нікуліна, Г. Ф. Супровід навчання студентів з особливими потребами в інтегрованому освітньому середовищі: навч.-метод. посіб. К, 2004. 126 с.

8. Труш, Н. Супровід навчання студентів з особливими освітніми потребами в сучасному освітньому просторі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип 27. Том 5. С. 129-132. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.5/27.204501>

9. Холковська, І. Л. Корекційна педагогіка. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2007. 328 с. URL: <https://studfile.net/preview/5241815/page:32/>

Практичне заняття №8

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІТЕЙ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ (ЗПР)

Мета: виявити особливості психофізіологічного розвитку особистості при ЗПР. Навчитися визначати цілі корекційної роботи з даною категорією учнів.

План:

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Поняття про затримку психічного розвитку та її класифікація.
2. Загальна психолого-педагогічна характеристика особистості із затримкою психічного розвитку.
3. Спеціальна освіта дітей з труднощами в навчанні (затримка психічного розвитку).
4. Визначення поняття «затримка психічного розвитку» та клініко-психолого-педагогічна характеристика таких особистостей.
5. Розкрийте поняття «учні з труднощами в навчанні», «учні із затримкою психічного розвитку».
6. Організація та зміст корекційно-розвиваючого навчання дітей із затримкою психічного розвитку.

Завдання до теоретичної частини

Приклад для аналізу:

Завдання 1:

1. В учнів з ЗПР корекції потребують пізнавальна та емоційно-вольова сфери. Завдання студентів – визначити зону актуального розвитку пізнавальної та емоційно-вольової сфер для учня з ЗПР та зону найближчого розвитку.

Завдання 2:

1. Викладач пропонує студентам опис ситуацій (на вибір), наприклад:

- Дитина 9 років має затримку у розвитку мислення, їй складно встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, але добре виконує завдання за зразком.

- Дитина 7 років із ЗПР легко переключається між завданнями, але швидко втрачає інтерес і потребує постійного стимулювання.

2. Завдання студентів:

- Визначити особливості поведінки, мислення та навчання дитини.
- Запропонувати методи педагогічного впливу, які допоможуть дитині краще засвоювати знання.
- Презентувати свої висновки.

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

1. Спираючись на вчення Л. С. Виготського про первинний та вторинний дефект заповніть таблицю 7.1:

Таблиця 7.1

<i>Категорія порушень</i>	<i>Первинний дефект</i>	<i>Вторинний дефект</i>
Затримка психічного розвитку		

Завдання 2:

1. Потрібно адаптувати навчальні матеріали для дітей із ЗПР.

Варіанти:

- Розробити спрощений текст з ілюстраціями.
 - Створити гру для розвитку логічного мислення.
 - Підготувати картки для розвитку пам'яті чи уваги.
2. Оформити у вигляді презентації чи ворд документу.

Рекомендовані джерела:

1. Ванюк, Д. В. Основи дефектології : навчально-методичний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія» / Д. В. Ванюк [та ін]. Запоріжжя : ЗДМФУ, 2023. 133 с. URL: <http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/18603/1/%D0%92%D0%B0%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%94.%20%D0%92.%20%D0%94%D0%B5%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%>

[BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%20E2%80%93%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf](#)

2. Колишкін, О. В. Корекційна освіта. Вступ до спеціальності: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2013. 392 с. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/items/e24fb27e-4818-40ff-b94f-11610427a34b>

3. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями)/ Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.

4. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.

5. Корекційна психопедагогіка (Олігофренопедагогіка) : навчально-методичний посібник / укл. О. В. Гаяш. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2021. 255 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi72/0052314.pdf>

6. Синьов, В. М., Коберник, Г. М. Основи дефектології: навч. посібник. К.: Вища школа, 1994. 143 с. URL: <https://library.nusta.edu.ua/depository/%D0%9E%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D0%B4%D0%B5%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97.%20%D0%A1%D0%B8%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B2%20%D0%92.%D0%9C.,%20%D0%9A%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%93.%D0%9C.1994%D1%80..pdf>

7. Таланчук, П. М., Кольченко, К. О., Нікуліна, Г. Ф. Супровід навчання студентів з особливими потребами в інтегрованому освітньому середовищі: навч.-метод. посіб. К, 2004. 126 с.

8. Труш, Н. Супровід навчання студентів з особливими освітніми потребами в сучасному освітньому просторі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип 27. Том 5. С. 129-132. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.5/27.204501>

9. Холковська, І. Л. Корекційна педагогіка. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2007. 328 с. URL: <https://studfile.net/preview/5241815/page:32/>

Практичне заняття №9

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ

Мета: розуміти особливості психофізіологічного розвитку при порушеннях опорно-рухового апарату, знати види та причини даної категорії порушень.

План:

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Співвідношення рухового і психічного розвитку дитини при порушеннях опорно-рухового апарату.
2. Вторинні відхилення при ДЦП та шляхи їх корекції.

3. Особливості та корекція мотиваційної, емоційно-вольової і саморегуляторної сфер особистості дитини з порушеннями опорно-рухового апарату.

4. Як формується характер особистості з порушеною руховою функцією.

5. Сучасні технічні, ортопедичні та допоміжні засоби розвитку, навчання і соціалізації дітей з церебральними паралічами.

6. Етика поведіння здорових людей з особами, які мають середні та тяжкі рухові вади.

7. Перспективи професійної реабілітації та соціальної адаптації осіб з порушеннями опорно-рухового апарату.

Завдання до теоретичної частини

Приклад для аналізу:

Завдання 1:

1. Викладач пропонує студентам опис конкретних дітей:

- Дитина 10 років із ДЦП, пересувається на візку, має нормальний інтелектуальний розвиток, але потребує допомоги в письмі.

- Дитина 7 років із слабкістю м'язів рук, яка має труднощі в самообслуговуванні (застібання гудзиків, малювання).

2. Завдання студентів:

- Визначити основні труднощі дитини в навчанні, самообслуговуванні, соціальній адаптації.

- Запропонувати методи роботи з дитиною.

- Презентувати свої висновки.

Завдання 2:

1. Викладач пропонує студентам змодельовані ситуації:

- У класі є дитина, яка повільно пише через труднощі з моторикою рук.

Як організувати роботу на уроці?

- Дитина не може самостійно виконати фізичні вправи на уроці фізкультури. Як запропонувати альтернативу?

2. Завдання студентів – підготувати рекомендації щодо організації уроку та презентувати їх.

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

1. Проранжувати в інтернет-ресурсах діяльність навчально-реабілітаційних центрів різних регіонів України (на вибір студентів). Заповнити таблицю 9.1.

Таблиця 9.1.

Назва центру	Місце	Категорія	Напрямки роботи	Інноваційні розташування, адреса/сайт, вік технології	з/п дітей, центру

Завдання 2:

- Адаптувати завдання з різних предметів:
 - Математика: розробити вправу з використанням великих об'єктів, якими зручно маніпулювати (магнітні цифри, кубики).
 - Читання: створити книгу з великими літерами та тактильними елементами.
 - тощо.
- Оформити у вигляді презентації чи ворд документу.

Рекомендовані джерела:

- Кисла, О. Ф. Корекційна педагогіка: навчальний посібник. К.: Кондор-Видавництво, 2016. 338 с.
- Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями)/ Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.
- Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.
- Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник / С. П. Миронова, О. В. Гаврилов, М. П. Матвеева. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. С. 23-30. URL: http://lib.khnu.km.ua/inf_res/avtory_khm/Mironova.htm
- Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: зб. наук. праць / за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєвої. К.: Вид. «ФОП Симоненко О.І.», 2018. Вип. 14. 308 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719159/1/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A_14_2018.pdf
- Сергійчук, О. М., Багно, Ю. М., Плужник, О. В. Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник / за ред. О. М. Сергійчука. Переяслав, 2020. 224 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi74/0055354.pdf>
- Теоретичні та методичні аспекти корекційно-реабілітаційної діяльності : монографія / за ред. : Т. М. Дегтяренко, Ю. А. Картавої. Суми : Мрія, 2015. 252 с.
- Теоретичні та методичні аспекти корекційно-реабілітаційної діяльності: колективна монографія. – Суми : ВД «СумДПУ», 2015. – 238 с. URL: https://sio.sspu.edu.ua/images/2021_akreditacij/laboratoriy_Borak/%D0%94%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8_%D0%BF%D0%BE_%D0%BB%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%B8/%D0%9A%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_2015_cbd19.pdf

Практичне заняття № 10

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІТЕЙ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ НАВЧАННЯ

Мета: розкрити анатомо-фізіологічні механізми мовленнєвої діяльності; розуміти особливості психофізіологічного розвитку при порушеннях мовлення; знати види та причини даної категорії порушень.

План:

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Мовленнєві порушення, причини їх виникнення.
2. Мовленнєві порушення центрального та периферичного характеру.
3. Характеристика Р. Є. Левіна щодо загального недорозвинення мовлення.
4. Природжені та набуті причини порушення усного мовлення.
5. Навчання і виховання дітей з порушеннями усного мовлення.
6. Характеристика порушень писемного мовлення.
7. Форми заїкання.

Завдання до теоретичної частини

Приклад для аналізу:

Завдання 1:

1. Викладач пропонує студентам опис ситуацій (на вибір), наприклад:
 - Дитина 7 років із загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ): говорить короткими реченнями, допускає помилки у граматиці.
 - Дитина 9 років із дислалією: не вимовляє звуки «р» і «л».
 - Дитина 6 років із заїканням: відчуває страх перед відповіддю на уроці, говорить із затримками.
2. Завдання студентів:
 - Визначити вид порушення мовлення.
 - Розробити рекомендації для педагога з урахуванням мовленнєвих труднощів дитини.
3. Провести обговорення результатів, звернути увагу на доцільність запропонованих методів.

Завдання 2:

1. Викладач ділить студентів на групи. Кожна група отримує опис мовленнєвого порушення (дислалія, дисграфія, заїкання тощо).
2. Завдання груп:
 - Розробити 2-3 вправи для корекції цього порушення. Наприклад:
 - Для дислалії: артикуляційна гімнастика.
 - Для дисграфії: завдання на розвиток фонематичного слуху.
 - Для заїкання: дихальні вправи.

3. Студенти мають презентувати розроблені вправи і пояснити, як вони допоможуть дитині.

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

Скласти порівняльну характеристику дислалії, ринолалії та стертої дизартрії за схемою:

Таблиця 10.1

Порівняльна характеристика дислалії, ринолалії та дизартрії

Захворювання	Дислалія	Ринолалія	Дизартрія
1. Причини виникнення			
2. Механізми порушення			
3. Клінічні симптоми			
4. Особливості мовлення			

Завдання 2:

Скласти порівняльну характеристику первинного і вторинного недорозвитку фонематичного слуху у дітей за схемою:

Таблиця 10.2

Порівняльна характеристика первинного і вторинного недорозвитку фонематичного слуху у дітей

Характер порушень	Первинні порушення фонематичного слуху	Вторинні порушення фонематичного слуху
Психічні процеси, що обумовлюють недорозвиток фонематичного слуху		
Особливості усного мовлення		
Типові труднощі в процесі читання		
Типові помилки в процесі письма		

Рекомендовані джерела:

1. Гаврилова, Н. С. Порушення фонетичного боку мовлення у дітей: монографія. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друк-Сервіс», 2011. 200 с.
URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi78/0058660.pdf>

<http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6637>

2. Конопляста, С. Ю. Ринолалія від А до Я: монографія. К.: Книга-плюс, 2015. 312 с.

3. Конопляста, С. Ю., Сак Т. В. Логопсихологія: навч. посіб. [Без місця і року].
URL: <https://westudents.com.ua/knigi/513-logopsihologiya-konoplyasta-syu.html>

4. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями)./ Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.

5. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.

6. Мартинюк, З. С. Ринок: підтримка дитини з особливими мовленнєвими потребами в освітньому середовищі : навч.-метод. посіб. Київ, 2023. (рукопис). URL: <https://ispukr.org.ua/wp-content/uploads/2024/02/%D0%A0%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%B0%D0%B%D1%96%D1%8F.pdf>

7. Синьов, В. М., Коберник, Г. М. Основи дефектології: навч. посібник. К.: Вища школа, 1994. 143 с. URL: <https://library.nusta.edu.ua/depository/%D0%9E%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D0%B4%D0%B5%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97.%20%D0%A1%D0%B8%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B2%20%D0%92.%D0%9C.,%20%D0%9A%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%93.%D0%9C.1994%D1%80..pdf>

Практичне заняття № 11

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ НАВЧАННЯ

Мета: сформувати базові знання особливостей розвитку, виховання та навчання дітей з аутизмом; ознайомити з психологічними та педагогічними основами проведення корекційно-розвивальної роботи з аутичними дітьми.

План заняття:

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Особливості визначення ознак аутизму Л. Каннером та Г. Аспергером.
2. Характеристика перших наукових концепцій аутизму.
3. Форми загальних розладів розвитку при аутизмі.
4. Прояви синдрому Аспергера.
5. Основні теорії виникнення аутизму.

Завдання до теоретичної частини

Приклад для аналізу:

Завдання 1:

1. Викладач пропонує студентам опис ситуацій (на вибір), наприклад:
 - Дитина 6 років із РАС уникає контакту з однолітками, захоплюється складанням конструктора, вербальне спілкування обмежене.
 - Дитина 8 років із РАС проявляє агресію в незнайомих ситуаціях, але охоче виконує завдання з чіткими інструкціями.
2. Завдання студентів:

- Визначити основні труднощі дитини.
- Запропонувати педагогічні підходи для розвитку навичок комунікації, соціалізації та навчання.
- Презентувати свої висновки.

Завдання 2:

1. Викладач пропонує студентам розробити соціальну історію для конкретної ситуації щодо дітей з РАС, наприклад:

- Як поводитися в класі.
- Як попросити допомогу.
- Що робити під час перерви.

2. Завдання студентів – презентувати історії. Наступний крок – обговорення їх простоти, доступності і адаптованості до потреб дітей із РАС.

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

Здійсніть моніторинг інформаційних джерел щодо особливостей роботи державних та недержавних установ для аутичних дітей (не менше 5). За результатами заповніть таблицю 11.1 та 11.2.

Таблиця 11.1

Державні заклади, які надають допомогу дітям з аутизмом

Назва закладу	Місце розташування	Форми допомоги	Склад фахівців	Режим перебування дитини

Таблиця 11.2

Недержавні заклади, які надають допомогу дітям з аутизмом

Назва закладу	Місце розташування	Форми допомоги	Склад фахівців	Режим перебування дитини

Завдання 2:

Охарактеризуйте відмінності медичної та психолого-педагогічної допомоги дітям з синдромом аутизму.

Таблиця 11.3

Види допомоги при аутизмі	Медична допомога	Психолого-педагогічна допомога
Основні засоби корекції		
Напрями корекції		
Умови корекції		

Рекомендовані джерела:

1. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями)./ Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.

2. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.

3. Скрипник, Т. В. Феноменологія аутизму: монографія. К.: Видавництво “Фенікс”, 2010. 320 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/9001/1/monografiya%20NEW1.pdf>

4. Тарасун, В. Аутологія: теорія і практика : підручник. К.: «Вадекс», 2018. с. 590. URL:

<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/714863/1/%D0%90%D0%A3%D0%A2%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF.pdf>

5. Тарасун, В. В. Етапи формування когнітивних стратегій поведінки у дітей з аутизмом (програмування, контролю, обробки інформації). Дефектологія. 2005. № 1. С. 25–30.

6. Тарасун, В. В., Хворова, Г. М. Концепція розвитку, навчання і соціалізації дітей з аутизмом : навч. посіб. К.: Наук. світ, 2004. 100 с. URL:

<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/715015/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83%2C%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%96%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%B4%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%B9%20%D0%B7%20%D0%B0%D1%83%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D0%BE%D0%BC.pdf>

Практичне заняття №12

ПРОГРАМИ ТА МЕТОДИ РОБОТИ З ДІТЬМИ З СИНДРОМОМ АУТИЗМУ

Мета: сформувати базові знання особливостей розвитку, виховання та навчання дітей з аутизмом; ознайомити з психологічними та педагогічними основами проведення корекційно-розвивальної роботи з аутичними дітьми.

План заняття:

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Порівняльна характеристика наукових засад сучасних програм та методів роботи з дітьми з синдромом аутизму з науково доведеною ефективністю.

2. Основні положення, терміни теорії Б. Скіннера (типи поведінки, підкріплення, функціональність поведінки).
3. Форми роботи з дитиною з РАС в системі прикладного аналізу поведінки.
4. Принципи та прийоми роботи з дітьми з синдромом аутизму за програмою ТЕАССН.
5. Наукове підґрунтя та основні інструменти методу сенсорної інтеграції Дж. Айрес.
6. Наукове підґрунтя та основні інструменти методу ТОМАТІС.
7. Наукове підґрунтя та основні інструменти роботи арттерапевтичних груп.
8. Наукове підґрунтя та основні інструменти методу анімалотерапії.

Завдання до теоретичної частини

Приклад для аналізу:

Завдання 1:

1. Викладач обговорює зі студентами стереотипи, які існують щодо дітей із РАС (наприклад, «вони завжди хочуть бути на самоті» або «всі мають високий інтелект»).
2. Завдання студентів:
 - знайти аргументи, які спростовують ці стереотипи, спираючись на наукові дані чи власні знання;
 - розробити рекомендації для педагогів щодо створення інклюзивного середовища.

Завдання 2:

1. Викладач визначає студентів, які отримують роль педагога та дає їм завдання підготувати рекомендації для батьків, що виховують дітей із РАС, наприклад:
 - Як підтримувати розвиток мовлення вдома?
 - Як навчити дитину грати з однолітками?
 - Як підготувати дитину до школи?
2. Студенти презентують свої рекомендації і обговорюють їх доцільність.

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

Проаналізуйте інформацію зі ЗМІ, Інтернет джерел та висловіть свою думку, щодо сучасного стану надання психолого-педагогічної допомоги та проведення корекційно-розвивальної роботи з дітьми з синдромом аутизму в Україні. Свої думки обґрунтуйте та оформіть у вигляді ворд документу.

Завдання 2:

1. Потрібно попрацювати із ситуаціями, наприклад:
 - Дитина із РАС починає кричати через зміну звичного розкладу.
 - Дитина уникає виконання завдання, яке їй здається складним.
2. Розробити стратегії поведінкової корекції, зокрема:
 - Використання візуальних підказок.

- Поступовий перехід до нових умов.
 - Підкріплення позитивної поведінки.
3. Оформити результати у вигляді документу ворд або презентації.

Рекомендовані джерела:

1. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями)/ Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.

2. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.

3. Скрипник, Т. В. Феноменологія аутизму: монографія. К.: Видавництво “Фенікс”, 2010. 320 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/9001/1/monografiya%20NEW1.pdf>

4. Тарасун, В. Аутологія: теорія і практика : підручник. К.: «Вадекс», 2018. с. 590. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/714863/1/%D0%90%D0%A3%D0%A2%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF.pdf>

5. Тарасун, В. В. Етапи формування когнітивних стратегій поведінки у дітей з аутизмом (програмування, контролю, обробки інформації). Дефектологія. 2005. № 1. С. 25–30.

6. Тарасун, В. В., Хворова, Г. М. Концепція розвитку, навчання і соціалізації дітей з аутизмом : навч. посіб. К.: Наук. світ, 2004. 100 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/715015/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83%2C%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%96%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%B4%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%B9%20%D0%B7%20%D0%B0%D1%83%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D0%BE%D0%BC.pdf>

Практичне заняття №13

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІТЕЙ ЗІ СКЛАДНОЮ СТРУКТУРОЮ ДЕФЕКТУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ НАВЧАННЯ

Мета: сформувати базові знання особливостей розвитку, виховання та навчання дітей зі складною структурою дефекту .

План заняття:

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Визначення поняття складний (комбінований) дефект.
2. Сучасні підходи до проблем дітей зі складними порушеннями в розвитку.
3. Основні можливі поєднання дефектів розвитку.

4. Групи, на які поділяються діти з поєднаними порушеннями в розвитку.

5. Основні напрями навчання сліпоглухих дітей.

6. Особливості психічного розвитку глухих і слабочуючих розумово відсталих дітей.

7. Спеціалізовані заклади існують для осіб зі складним дефектом.

Завдання до теоретичної частини

Приклад для аналізу:

Завдання 1:

1. Викладач пропонує студентам опис ситуацій (на вибір), наприклад:

- Дитина 8 років із порушенням слуху та затримкою психічного розвитку (ЗПР): має труднощі у розумінні інструкцій, потребує додаткових візуальних підказок.

- Дитина 10 років із порушенням зору та моторики: самостійно працює повільно, часто потребує допомоги дорослого.

2. Завдання студентів:

- Визначити основні труднощі дитини в навчанні, спілкуванні, адаптації.

- Запропонувати стратегії роботи з дитиною.

3. Здійснити обговорення відповідей, уточнити особливості роботи з такими дітьми.

Завдання 2:

1. Викладач пропонує студентам взяти участь у дискусії на тему:

- Які бар'єри у навчанні дітей зі складною структурою дефекту найбільш поширені?

- Як педагоги можуть знизити ці бар'єри?

2. Після дискусії студенти мають створити список рекомендацій для освітніх закладів із покращення інклюзивного середовища.

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

Здійсніть моніторинг інформаційних джерел щодо роботи державних та недержавних закладів, які надають допомогу дітям зі складною структурою дефекту (не менше 5). За результатами заповніть таблицю 13.1 та 13.2.

Таблиця 13.1

Державні заклади, які надають допомогу дітям зі складною структурою дефекту

Назва закладу	Місце розташування	Форми допомоги	Склад фахівців	Режим перебування дитини

Недержавні заклади, які надають допомогу дітям зі складною структурою дефекту

Назва закладу	Місце розташування	Форми допомоги	Склад фахівців	Режим перебування дитини

Завдання 2:

1. Розробіть рекомендації для батьків, що виховують дітей зі складною структурою дефекту, акцентуйте увагу на таких питаннях:

- Як підтримувати розвиток дитини вдома?
 - Як організувати безпечний і стимулюючий простір?
 - Які вправи чи ігри допоможуть у розвитку конкретних навичок?
2. Результати роботи представити у вигляді презентації.

Рекомендовані джерела:

1. Кисла, О. Ф. Корекційна педагогіка: навчальний посібник. К.: Кондор-Видавництво, 2016. 338 с.

2. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями)./ Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.

3. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.

4. Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник / С. П. Миронова, О. В. Гаврилов, М. П. Матвеева. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. С. 23-30. URL: http://lib.khnu.km.ua/inf_res/avtory_khm/Mironova.htm

5. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: зб. наук. праць / за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєвої. К.: Вид. «ФОП Симоненко О.І.», 2018. Вип. 14. 308 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719159/1/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A_14_2018.pdf

6. Сергійчук, О. М., Багно, Ю. М., Плужник, О. В. Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник / за ред. О. М. Сергійчука. Переяслав, 2020. 224 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi74/0055354.pdf>

7. Теоретичні та методичні аспекти корекційно-реабілітаційної діяльності : монографія / за ред. : Т. М. Дегтяренко, Ю. А. Картавої. Суми : Мрія, 2015. 252 с.

8. Теоретичні та методичні аспекти корекційно-реабілітаційної діяльності: колективна монографія. – Суми : ВД «СумДПУ», 2015. – 238 с. URL: https://sio.sspu.edu.ua/images/2021_akreditacij/laboratoriy_Borak/%D0%94%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8_%D0%BF%D0%BE_%D0%BB%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%B8/%D0%9A%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F_2015_cbd19.pdf

Практичне заняття №14

ПОНЯТТЯ ПРО ІНКЛЮЗИВНУ ОСВІТУ, ЇЇ МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Мета: розібратися у генезисі інклюзивної освіти, визначити основні категорії; проаналізувати основні міжнародні та вітчизняні законодавчі акти та декларації у галузі забезпечення прав людей з особливими потребами.

План заняття:

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Поняття «інклюзивна освіта». Мета та головні завдання інклюзивної освіти.
2. Відмінності термінів «інклюзія» та «інтеграція».
3. Основні принципи інклюзивної освіти.
4. Переваги інклюзивної освіти.
5. Умови ефективного інклюзивного навчання дітей, що потребують корекції психофізичного розвитку.
6. Користь інклюзивного навчання для дітей з порушеннями психофізичного розвитку та їхніх здорових однолітків.
7. Чинники, що перешкоджають ефективному впровадженню інклюзивної практики.
8. Процеси, завдяки яким школи можуть стати більш інклюзивними.

Завдання до теоретичної частини

Приклад для аналізу:

Завдання 1:

1. Викладач пропонує студентам текст (законодавчі акти, статті або уривки з книги: Закон України «Про освіту» (статті, що стосуються інклюзії), стаття про досвід інклюзивних шкіл в Україні тощо). Наприклад:

Визначення, подане в Саламанкській декларації:

«У рамках інклюзивних шкіл діти з особливими освітніми потребами мають одержувати додаткову допомогу, яка потрібна їм для забезпечення їхнього повноцінного навчання. Інклюзивні школи є найефективнішим засобом що гарантує солідарність між дітьми з особливими потребами та їхніми однолітками. Зарахування дітей до спеціальних шкіл, спеціальних класів чи до секцій у межах будь-якої школи на постійній основі має бути винятком, рекомендованим тільки в тих випадках, коли цілком очевидне те, що навчання у звичайних класах не може задовольнити освітні чи соціальні потреби певної (окремої) дитини, або, якщо це необхідно для благополуччя цієї дитини або інших дітей».

2. Завдання студентів визначити:

- Основні принципи інклюзивної освіти згідно з текстом.
- Які завдання інклюзії виділяються в тексті?
- Чому ці принципи важливі для суспільства?
- Чи повною мірою законодавча база України відповідає Саламанкській декларації? Навести приклади.

3. Здійснити обговорення висновків.

Завдання 2:

1. Викладач пропонує студентам список тверджень, які є міфами чи реальними фактами. Наприклад:

- «Інклюзивна освіта знижує якість навчання в класі».
- «Усі діти з ОПП потребують асистента вчителя».

2. Завдання студентів:

- Визначити, чи це міф, чи факт.
- Аргументувати свою точку зору на основі теоретичних знань.

3. Здійснити обговорення результатів у форматі дебатов.

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

9. Розкрийте досвід реалізації інклюзивної освіти:

- в Австрії;
- в Бельгії.

Завдання 2:

1. Надайте характеристику основних міжнародних документів ООН і ЮНЕСКО в галузі прав осіб з порушеннями психофізичного розвитку (таблиця 14.1).

Таблиця 14.1.

Основні поняття	Зміст
Загальна Декларація ООН про Права людини	
Конвенція про права дитини	
Саламанкська декларація	
Принципи інклюзивної освіти Законодавча освітня база України	

Рекомендовані джерела:

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. І. Д. Звереві. Київ, Симферополь : Універсум, 2012. 563 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3491/>

2. Капська, А. Й., Пеша, І. В. Соціальний супровід категорій сімей та дітей: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 232 с.

3. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями)/ Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.

4. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.

5. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: https://urst.com.ua/act/pro_osvitu

6. Синьов, В. М., Коберник, Г. М. Основи дефектології: навч. посібник. К.: Вища школа, 1994. 143 с. URL: <https://library.nusta.edu.ua/depositary/%D0%9E%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D0%B4%D0%B5%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97.%20%D0%A1%D0%B8%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B2%20%D0%92.%D0%9C.%20%D0%9A%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%B%D0%B8%D0%BA%20%D0%93.%D0%9C.1994%D1%80..pdf>

Практичне заняття №15

СУТНІСТЬ І ЗМІСТ ПОНЯТТЯ РЕАБІЛІТАЦІЯ

Мета: розкрити особливості Я-концепції особистості з особливостями психофізіологічного розвитку та визначити сутність, зміст, види, принципи реабілітації та завдання реабілітаційної роботи.

План заняття:

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Поняття «реабілітація»: сутність, зміст.
2. Види реабілітації: медична, психологічна, соціальна, професійна, педагогічна (освітня).
3. Освітня реабілітація і її роль у соціальній інтеграції.
4. Принципи реабілітації та їх характеристика: індивідуальний підхід, безперервність, системність, комплексність, активна участь пацієнта, соціальна адаптація.
5. Безбар'єрне середовище життєдіяльності: стан і шляхи розвитку.

Завдання до теоретичної частини

Приклад для аналізу:

Завдання 1:

1. Викладач пропонує студентам обрати ролі:
 - Лікаря (медична реабілітація).
 - Психолога (психологічна реабілітація).
 - Соціального працівника (соціальна реабілітація).
 - Педагога (освітня реабілітація).
 - Кар'єрного консультанта (професійна реабілітація).
2. Ця команда отримує приклад людини, яка потребує реабілітації (наприклад, молода жінка після ДТП із травмою спинного мозку).
3. Завдання команди:
 - Розробити реабілітаційний план із залученням кожного спеціаліста.
 - Обговорити, як їхні дії будуть скоординовані для досягнення спільної мети.
 - Презентувати реабілітаційний план та пояснити роль кожного спеціаліста в команді.

Завдання 2:

1. Викладач розподіляє студентів на групи й пропонує кожній групі ситуацію:
 - Людина, яка перенесла інсульт, потребує фізичної та соціальної реабілітації.
 - Ветеран бойових дій із посттравматичним стресовим розладом (ПТСР).

- Дитина з інвалідністю, яка починає навчання в загальноосвітній школі.
- Людина з алкогольною залежністю, яка прагне повернутися до нормального життя.

2. Завдання кожної групи:

- Визначити, які види реабілітації потрібні (медична, соціальна, психологічна, професійна).
- Скласти план реабілітаційних заходів (методи, засоби, етапи).
- Обґрунтувати, як цей план сприятиме поверненню особи до активного життя.

3. Кожна група презентує план із запропонованим рішенням та обговорює його.

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

1. Складіть таблицю: Моделі підтримки осіб з обмеженнями життєдіяльності в Україні та за кордоном.

Таблиця 15.1

Моделі підтримки осіб з обмеженнями життєдіяльності в Україні та за кордоном

Модель підтримки осіб з обмеженнями життєдіяльності	В Україні	За кордоном

Завдання 2:

1. Створіть проєкт «Ідеального реабілітаційного центру».
2. У проєкті мають бути описані:
 - Цільова аудиторія центру (яким категоріям клієнтів він допомагає).
 - Інфраструктура (які приміщення, обладнання необхідні).
 - Перелік послуг і технологій реабілітації, що надаються.
 - Команда фахівців і їхні обов'язки.
3. Оформити презентацію проєкту у файлі ворд чи пдф.

Рекомендовані джерела:

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. І. Д. Звереві. Київ, Симферополь : Універсум, 2012. 563 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3491/>
2. Капська, А. Й., Пеша, І. В. Соціальний супровід категорій сімей та дітей: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 232с.
3. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями)/ Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.
4. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.

5. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: https://urst.com.ua/act/pro_osvitu

6. Синьов, В. М., Коберник, Г. М. Основи дефектології: навч. посібник. К.: Вища школа, 1994. 143 с. URL: <https://library.nusta.edu.ua/depository/%D0%9E%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D0%B4%D0%B5%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97.%20%D0%A1%D0%B8%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B2%20%D0%92.%D0%9C.,%20%D0%9A%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%93.%D0%9C.1994%D1%80..pdf>

7. Сорочинська, В. Є. Організація роботи соціального педагога: навч. посіб. К.: Кондор, 2005. 198 с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/416963.pdf

Практичне заняття №16

СОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ. ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ З РІЗНИМИ КАТЕГОРІЯМИ ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Мета: розкрити сутність поняття «соціальна реабілітація», основні напрями та принципи побудови реабілітаційної роботи.

План заняття:

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Сутність і зміст соціальної реабілітації.
2. Напрями соціально-реабілітаційної діяльності.
3. Принципи соціальної реабілітації їх характеристика:
 - принцип рівних соціальних можливостей;
 - активної участі особистості в організації допомоги;
 - принцип незалежного життя;
 - нерозривного зв'язку індивіда з обмеженими можливостями та соціального середовища;
 - збереження сімейних і соціальних зв'язків особистості з особливими потребами.
4. Сутність поняття «технологія соціальної реабілітації».
5. Шляхи інтеграції дітей та молоді з обмеженнями життєдіяльності у соціальне середовище.
6. Державна система корекційної підтримки і соціального захисту осіб з обмеженими можливостями.

Завдання до теоретичної частини

Приклад для аналізу:

Завдання 1:

1. Викладач пропонує студентам поділитися на групи.
2. Кожна група працює над певною локацією (школа, офіс, громадський транспорт, парк тощо).
3. Завдання групи:
 - Розробити план адаптації цієї локації для людей із різними типами обмежень (порушення зору, слуху, рухові обмеження).
 - Включити конкретні технології (наприклад, пандуси, тактильна плитка, адаптація вивісок шрифтом Брайля).
 - Презентувати результати розробленої адаптованої локації у вигляді схеми або опису.

Завдання 2:

1. Викладач пропонує студентам дослідити конкретний засіб або технологію:
 - Протези та ортези.
 - Спеціальні тренажери для фізичної реабілітації.
 - Тифлотехнічні засоби для людей із порушеннями зору.
 - Сурдотехніка для людей із порушеннями слуху.
2. Студенти знаходять інформацію, як цей засіб працює, для кого він призначений, яких результатів допомагає досягти.
3. Студенти обговорюють питання:
 - Чи є технології доступними для всіх категорій осіб?
 - Які бар'єри виникають (економічні, технічні, культурні)?
 - Як їх можна подолати?
4. Обговорення здійснити у форматі дебатів або круглого столу. Зробити висновки щодо покращення доступності технологій.

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

1. Подивіться на ситуацію: *до класу, або групи прийшов учень з особливими потребами*. Розробіть план першої зустрічі, розмови з учнями у формі виховного заходу.

Пояснювальні рекомендації:

Завдання слід виконати, дотримуючись певної структури, вказати:

- *Тему* : _____
- *Мету*: _____
- *Хід заходу*: _____

• У виховному заході доцільно зупинитися і на тому, в чому саме полягає позитивний досвід від навчання в інклюзивному середовищі для учнів з типовим розвитком?

2. Результати представити у вигляді презентації.

Завдання 2:

1. Створіть інформаційну пам'ятку для конкретної категорії осіб, наприклад:

- «Технології, які допоможуть людям із порушеннями слуху».
- «Соціальні технології для реабілітації ветеранів».
- «Поради для батьків дітей із аутизмом».

2. Пам'ятка має бути простою, зрозумілою, з прикладами конкретних методів або інструментів.

3. Результати представити у вигляді презентації.

Рекомендовані джерела:

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. І. Д. Зверєвої. Київ, Симферополь : Універсум, 2012. 563 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3491/>

2. Капська, А. Й., Пеша, І. В. Соціальний супровід категорій сімей та дітей: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 232с.

3. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями)/ Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.

4. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.

5. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: https://urst.com.ua/act/pro_osvitu

6. Синьов, В. М., Коберник, Г. М. Основи дефектології: навч. посібник. К.: Вища школа, 1994. 143 с. URL: <https://library.nusta.edu.ua/depository/%D0%9E%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D0%B4%D0%B5%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97.%20%D0%A1%D0%B8%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B2%20%D0%92.%D0%9C.,%20%D0%9A%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%93.%D0%9C.1994%D1%80..pdf>

7. Сорочинська, В. Є. Організація роботи соціального педагога: навч. посіб. К.: Кондор, 2005. 198 с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/416963.pdf

Практичне заняття №17

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА В РОБОТІ ІЗ СІМ'ЯМИ, ЩО ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Мета: розкрити особливості психолого-педагогічного супроводу сімей з особливою дитиною.

План заняття:

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Основні завдання супроводу сімей, що мають дитину з особливостями психофізичного розвитку.
2. Принципи роботи з батьками.
3. Громадські об'єднання для роботи з батьками.
4. Форми роботи з батьками.

Завдання до теоретичної частини

Приклад для аналізу:

Завдання 1:

1. Викладач пропонує студентам ситуації:
 - Батьки дитини з розладом аутистичного спектра відмовляються визнавати потребу у спеціальних корекційних заняттях.
 - Батьки дитини з порушеннями слуху не вважають за потрібне використовувати слуховий апарат.
 - Родина відчуває емоційне вигорання через щоденний догляд за дитиною з важкою формою ДЦП.
 - Батьки дитини з особливими освітніми потребами відмовляються від участі в шкільних заходах через страх осуду.
2. Завдання студентів:
 - Проаналізувати ситуацію.
 - Визначити, які методи комунікації педагог може використовувати, щоб налагодити співпрацю з сім'єю.
 - Скласти план дій педагога для вирішення конфлікту чи покращення взаємодії.
3. Презентувати свої рішення, аргументуючи вибір підходів.

Завдання 2:

1. Викладач пропонує студентам опис сім'ї (вигаданий або реальний приклад):
 - Родина з дитиною з аутизмом, яка відвідує інклюзивний клас.
 - Мати-одиначка, яка виховує дитину з порушеннями зору.
 - Сім'я з двома дітьми, одна з яких має Синдром Дауна.
2. Завдання студентів:

- Визначити основні потреби цієї сім'ї (освітні, соціальні, емоційні, матеріальні).
 - Скласти список можливих ресурсів, які можуть бути залучені для підтримки сім'ї (державна допомога, підтримка громади, консультації тощо).
 - Розробити рекомендації для педагога щодо роботи з такою сім'єю.
3. Презентувати свої висновки, підкреслюючи роль педагога в задоволенні потреб сім'ї.

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

1. Розробіть проєкт колективної творчої справи для групи де є учень з порушенням психофізичного розвитку.

Пояснювальні рекомендації при підготовці завдання:

- *Обрати форму заходу (творчого вечора, концерту, КВК, підготовки стінгазети та ін.): _____*
 - *Сформулювати мету: _____*
 - *Визначити етапи справи: _____*
 - *Висвітлити кожен етап та визначити, що і на якому етапі можна запропонувати зробити учню з особливими потребами: _____*
 - *Визначити ефективність включення дитини з особливими потребами до участі у заході.*
- 2 Результати оформити у вигляді презентації.

Завдання 2:

1. Створіть **інформаційну пам'ятку** для батьків, яка може містити:
- Поради щодо домашньої підтримки дитини з особливими освітніми потребами.
 - Перелік ресурсів і послуг, які доступні в громаді (реабілітаційні центри, психологи, групи підтримки).
 - Рекомендації щодо співпраці з педагогами та іншими фахівцями.
2. Варіанти тем пам'яток:
- «Як допомогти дитині з розладами аутистичного спектра вдома».
 - «Як батькам взаємодіяти зі школою в інклюзивному класі».
 - «Основні етапи реабілітації для дитини з ДЦП».
3. Результати оформити у вигляді презентації, в кінці якої має бути пояснення, чому вибраний формат і зміст є корисними для батьків.

Рекомендовані джерела:

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. І. Д. Зверевої. Київ, Симферополь : Універсум, 2012. 563 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3491/>
2. Капська, А. Й., Пеша, І. В. Соціальний супровід категорій сімей та дітей: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 232с.

3. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями)/ Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.

4. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.

5. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: https://urst.com.ua/act/pro_osvitu

6. Синьов, В. М., Коберник, Г. М. Основи дефектології: навч. посібник. К.: Вища школа, 1994. 143 с. URL: <https://library.nusta.edu.ua/depository/%D0%9E%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D0%B4%D0%B5%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97.%20%D0%A1%D0%B8%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B2%20%D0%92.%D0%9C.,%20%D0%9A%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%93.%D0%9C.1994%D1%80..pdf>

7. Сорочинська, В. Є. Організація роботи соціального педагога: навч. посіб. К.: Кондор, 2005. 198 с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/416963.pdf

Практичне заняття №18

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ

Мета: сформувати поняття, щодо значення соціальних норм, їх функцій, розуміння девіацій та їх основних ознак; сформувати уявлення про основні психологічні, біологічні та соціальні чинники виникнення девіантної поведінки.

План заняття:

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Поняття соціальної норми та відхилень.
2. Ознаки соціальних норм.
3. Критерії нормативної поведінки.
4. Девіантна поведінка та соціальні відхилення.
5. Основні концепції, що пояснюють виникнення девіацій поведінкових розладів.

Завдання до теоретичної частини

Приклад для аналізу:

Завдання 1:

1. Викладач пропонує студентам пригадати лекційний матеріал та дати характеристику основних механізмів формування девіантної поведінки (біологічних, психологічних, соціальних).

2. Викладач надає студентам перелік чинників (приклади):
 - Конфлікти в сім'ї.
 - Вплив соціального середовища.
 - Генетична схильність.
 - Емоційна нестабільність.
3. Завдання студентів:
 - Розподілити ці чинники за трьома механізмами.
 - Проаналізувати, які чинники є ключовими для розвитку девіантної поведінки в підлітків.
4. Здійснити обговорення взаємодії різних механізмів у формуванні девіацій.

Завдання 2:

1. Викладач розподіляє студентів на дві групи:
 - **Перша група:** Захищає позицію, що девіантна поведінка є природною і необхідною для розвитку суспільства.
 - **Друга група:** Доводить, що девіантна поведінка є небажаною і потребує викорінення.
2. Кожна група готує свої аргументи, спираючись на наукові теорії та реальні приклади.
3. Проводиться дискусія, під час якої студенти мають відстоювати свою точку зору.
4. Викладач рекомендує продовжити колективне обговорення та сформувані висновки щодо ролі девіантної поведінки в суспільстві.

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

1. Визначте, яка з концепцій виникнення девіацій найбільш повно розкриває проблему виникнення девіантної поведінки, аргументуйте відповідь у вигляді презентації (Таблиця 18.1).

Таблиця 18.1

Основні теорії та концепції девіації

Теорія (концепція) девіації	Автори теорії	Сутність теорії
Біологічна	Ломброзо	Фізичні особливості є причиною девіації
	Шелдон	Певна фізична будова, що найчастіше зустрічається у девіантів
Психологічна	Фрейд	Конфліктність, притаманна особистості, спричиняє девіацію
Соціологічна	Дюркгейм	Девіація, зокрема самогубство, здійснюється через відсутність норм
	Шоу, Маккей	Девіація багатьох видів виникає, коли культурні цінності, норми та соціальні зв'язки відсутні, послаблені чи стають суперечливими

	Мертон	Девіація відбувається, коли існує розрив між цілями суспільства та схвалюваними засадами їх досягнення
Соціокультурні теорії	Селлін, Міллер, Сатерленд, Клауард, Охлін	Конфлікти між нормами субкультури та панівною культурою є причиною девіації
Теорія навішування ярликів, (таврування)	Беккер, Лемерт	Девіація – своєрідний ярлик, яким групи, що мають владу, позначають поведінку більш слабких груп

Завдання 2:

1. Створіть інфографіку або постер за темою «Девіантна поведінка: причини, ознаки та наслідки», який відображає:

- Визначення девіантної поведінки.
- Її види та ознаки.
- Причини формування (біологічні, соціальні, психологічні).
- Можливі наслідки для суспільства та особистості.

2. Готові роботи оформити у вигляді презентації.

Рекомендовані джерела:

1. Бондарчук, О. І. Психологія девіантної поведінки : курс лекцій. К.: МАУП, 2006. 88 с. URL: <https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/nw48.pdf>

2. Квітковська, Н. В. Психологія девіантної поведінки учнів (умови, причини, особливості виховання, проблемні родини, профілактика та корекція): навч.-метод. посібник. Миколаїв, 2010. 240 с. URL: http://www.leonidpadrul.artphotoisrael.co.il/Nina_Kvitkovsky/Kvitkovska_Psyhologiya.pdf

3. Ківенко, Н. В., Лановенко, І. І., Мельник, П. В. Девіантна поведінка: сучасна парадигма : монографія. Ірпінь : Акад. Держ. Податк. Служби України, 2002. 240 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFIJ_2009/KIVENKO_2002.pdf

4. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями)/ Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.

5. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.

6. Міщик, Л. І., Білоусова, З. Г. Соціально-психологічні та педагогічні проблеми дезадаптації дітей і підлітків : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Запоріжжя: ЗДУ, 2003. 108 с.

7. Тарновська, О. С. Девіантна поведінка підлітків і превентивна робота : навч.-метод. посіб. Ч. 1 / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці, 2003. – 82 с.

8. Тарновська, О. С. Девіантна поведінка підлітків і превентивна робота : навч.-метод. посіб. Ч. 2 / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича, Чернівці, 2003. 72 с.

9. Сорочинська, В. Є. Основи превентивної педагогіки : навч. посіб. Вінниця : Вінниц. Держ. Пед. Ун-т ім. М.Коцюбинського, 2008. 173 с.

ІІІ ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМ СОЦІАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

Практичне заняття №19

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ

Мета: сформувати розуміння видів та типів девіантної поведінки, роль суспільних чинників у виникненні девіацій.

План заняття:

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Соціально-економічні чинники девіантної поведінки.
2. Прояви девіантної поведінки.
3. Експансивні й неекспансивні девіації.
4. Егоїстичні й альтруїстичні девіації.

Завдання до теоретичної частини

Приклад для аналізу:

Завдання 1:

1. Викладач пропонує студентам ситуацію, наприклад:
 - «Підліток із неблагополучної сім'ї потрапляє до компанії однолітків, які вживають наркотики».
2. Завдання студентів:
 - Побудувати причинно-наслідковий ланцюжок, що пояснює, як різні фактори (сімейні, психологічні, соціальні) впливають на формування девіантної поведінки.
 - Наприклад: конфлікти в сім'ї → низька самооцінка → пошук підтримки в неблагополучному середовищі → ризик девіацій.
3. Створити графічне або текстове відображення «ланцюжка».

Завдання 2:

1. Викладач організовує дискусію через обговорення таких питань:
 - Як груповий тиск може вплинути на поведінку підлітків?
 - Чи може соціальна ізоляція стати причиною девіантної поведінки?
 - Яка роль медіа у формуванні девіантних моделей поведінки?
2. Завдання студентів:
 - Навести реальні приклади з життя чи ЗМІ.
 - Запропонувати рекомендації щодо мінімізації негативного впливу соціального середовища.

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

1. Розкрийте визначення понять, подані у таблиці 19.1. Оформіть у документі ворд.

Таблиця 19.1

Негативна девіація	Позитивна девіація
Індивідуальна девіація	Групова девіація
Первинна девіація	Вторинна девіація

Завдання 2:

1. Створіть пам'ятку або плакат «Як зупинити девіацію?» із рекомендаціями для педагогів/батьків щодо запобігання передумовам девіацій.

2. У пам'ятці слід зазначити:

- Основні фактори ризику.
- Методи профілактики.
- Ресурси для допомоги дітям із ризиком девіантної поведінки.

3. Оформити пам'ятку у вигляді презентації із поясненням запропонованих ідей в кінці презентації.

Рекомендовані джерела:

1. Бондарчук, О. І. Психологія девіантної поведінки : курс лекцій. К.: МАУП, 2006. 88 с. URL: <https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/nw48.pdf>
2. Квітковська, Н. В. Психологія девіантної поведінки учнів (умови, причини, особливості виховання, проблемні родини, профілактика та корекція): навч.-метод. посібник. Миколаїв, 2010. 240 с. URL: http://www.leonidpadrul.artphotoisrael.co.il/Nina_Kvitkovsky/Kvitkovska_Psyhologiya.pdf
3. Ківенко, Н. В., Лановенко, І. І., Мельник, П. В. Девіантна поведінка: сучасна парадигма : монографія. Ірпінь : Акад. Держ. Податк. Служби України, 2002. 240 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFIJ_2009/KIVENKO_2002.pdf
4. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями). / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.
5. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.
6. Міщик, Л. І., Білоусова, З. Г. Соціально-психологічні та педагогічні проблеми дезадаптації дітей і підлітків : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Запоріжжя: ЗДУ, 2003. 108 с.
7. Тарновська, О. С. Девіантна поведінка підлітків і превентивна робота : навч.-метод. посіб. Ч. 1 / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці, 2003. – 82 с.

8. Тарновська, О. С. Девіантна поведінка підлітків і превентивна робота : навч.-метод. посіб. Ч. 2 / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича, Чернівці, 2003. 72 с.

9. Сорочинська, В. Є. Основи превентивної педагогіки : навч. посіб. Вінниця : Вінниц. Держ. Пед. Ун-т ім. М.Коцюбинського, 2008. 173 с.

Практичне заняття №20

АГРЕСИВНА ПОВЕДІНКА ТА ЇЇ КОРЕКЦІЯ

Мета: виявити причини виникнення агресії та агресивної поведінки, розібратися у методах корекції агресивної поведінки.

План заняття:

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Поняття «агресія» та «агресивна поведінка», спільні та відмінні риси.
2. Основні фактори та механізми формування агресії.
3. Прояви агресії.
4. Основні види агресивної поведінки підлітків. Чи бувають позитивні прояви агресії?
5. Суїцидальна поведінка, її характерні особливості.

Завдання до теоретичної частини

Приклад для аналізу:

Завдання 1:

1. Викладач пропонує студентам ситуацію: *Підліток 15 років, мав непогану успішність почав демонстративно відмовлятися виконувати вимоги викладачів, ходить по аудиторії, може посередині занять без пояснень вийти. На зауваження відповідає : «Не маєте права, Вас це не стосується».*

2. Студенти мають відповісти:

- Чи можна назвати таку поведінку агресивною?
- Які можуть бути мотиви даної поведінки?
- Які корекційні заходи ви можете запропонувати, які може використати педагог у даному випадку?

Завдання 2:

1. Викладач зачитує студентам провокаційні фрази, які можуть викликати агресивну реакцію (наприклад, «Ти завжди запізнюєшся!», «Ти мене ігноруєш!»).

2. Завдання студентів – запропонувати, як можна по-іншому висловити думку без агресії (наприклад, заміна «Ти мене ігноруєш!» на «Мені б хотілося більше уваги з твого боку»).

3. Викладач пропонує провести гру «Коло ненасильницького спілкування», де кожен студент має сформулювати претензію в позитивному ключі.

4. Разом проводиться обговорення, як змінюється емоційний тон комунікації.

Тренінг 1:

«Невпевнені, упевнені та агресивні відповіді»

Інструкція: - в заданій ситуації продемонструйте невпевнені, упевнені та агресивні типи відповідей:

1. Друг розмовляє з вами, а ви хочете піти.
2. Люди, що сидять позаду вас у кінотеатрі, заважають вам голосною розмовою.
3. Викладач говорить, що ваша зачіска не відповідає зовнішньому вигляду студента.

Тренінг 2:

«Запобігання агресивної поведінки»

Аркуш паперу розділяють вертикальною лінією посередині. Ліворуч студенти записують, як оточуючі протягом навчального дня виявляють агресію стосовно них. Праворуч записують, як вони самі проявляють агресію стосовно інших. Здійснити аналіз та дати відповіді на запитання:

Як поводить ся жертва агресії?

Як стають жертвою агресії?

Що можна зробити, щоб не бути жертвою?

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

1. Пройдіть тест на рівень агресивності (наприклад, тест Басса-Даркі https://www.eztests.xyz/tests/personality_bdhi/) (Додаток 1).

2. Проаналізуйте свої результати, чи здивували вас такі результати, як агресія проявляється у вашому житті.

3. Вкажіть, які можливі методи самоконтролю та корекції власної агресивної поведінки ви викоистовуєте в житті.

4. Результати та висновки представте у документі ворд чи файлу пдф, або у вигляді презентації та надайте фото з висновками стосовно тесту, що пройшли.

Завдання 2:

1. Прочитайте розділ: «Злоякісна агресія: жорстокість та деструктивність» <https://studfile.net/preview/5115447/page:2/> з книги Е. Фромма «Анатомія людської деструктивності», та зробіть письмові висновки.

2. Підготуйте фронтальну бесіду для підлітків на тему: «Агресія – чому вона виникає та як з нею боротися». Результати оформіть у документі ворд.

Рекомендовані джерела:

1. Бондарчук, О. І. Психологія девіантної поведінки : курс лекцій. К.: МАУП, 2006. 88 с. URL: <https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/nw48.pdf>
2. Квітковська, Н. В. Психологія девіантної поведінки учнів (умови, причини, особливості виховання, проблемні родини, профілактика та корекція): навч.-метод. посібник. Миколаїв, 2010. 240 с. URL: http://www.leonidpadrul.artphotoisrael.co.il/Nina_Kvitkovsky/Kvitkovska_Psyhologiya.pdf
3. Ківенко, Н. В., Лановенко, І. І., Мельник, П. В. Девіантна поведінка: сучасна парадигма : монографія. Ірпінь : Акад. Держ. Податк. Служби України, 2002. 240 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFIJ_2009/KIVENKO_2002.pdf
4. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями)/ Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.
5. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.
6. Міщик, Л. І., Білоусова, З. Г. Соціально-психологічні та педагогічні проблеми дезадаптації дітей і підлітків : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Запоріжжя: ЗДУ, 2003. 108 с.
7. Тарновська, О. С. Девіантна поведінка підлітків і превентивна робота : навч.-метод. посіб. Ч. 1 / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці, 2003. – 82 с.
8. Тарновська, О. С. Девіантна поведінка підлітків і превентивна робота : навч.-метод. посіб. Ч. 2 / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича, Чернівці, 2003. 72 с.
9. Фромм, Е. Анатомія людської деструктивності. URL: <https://anthologyforthelazy.webnode.com.ua/1/erikh-fromm-anatomiya-lyudskoj-destruktivnosti3/>
<https://studfile.net/preview/5115447/page:2/>

Практичне заняття №21

АДИКТИВНА ПОВЕДІНКА ТА ЇЇ КОРЕКЦІЯ

Мета: виявити причини виникнення адиктивної поведінки, розібратися у методах корекції адиктивної поведінки.

План заняття:

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Механізми формування адиктивної (залежної) поведінки.
2. Нехімічна адиктивна поведінка: види.
3. Хімічна адикція: види.
4. Характерні ознаки залежності.

Завдання до теоретичної частини

Приклад для аналізу:

Завдання 1:

1. Викладач пропонує студентам різні види поведінки (наприклад, ранкова кава, бажання перевіряти телефон, регулярні пробіжки, необхідність випити алкоголь перед сном, захоплення відеоіграми, постійні запізнення на роботу).

2. Завдання студентів – визначити, чи є це звичкою, чи проявом адиктивної (залежної) поведінки, аргументуючи свою відповідь.

3. Здійснити обговорення, коли звичка може перейти в залежність і які ознаки цього переходу.

Завдання 2:

1. Викладач пропонує студентам ознайомитися з поширеними міфами про залежність (наприклад, «Залежність – це слабка воля», «Тільки слабкі люди стають наркоманами», «Людина сама винна у своїй залежності», «Відеоігри не можуть викликати справжню залежність»).

2. Студенти мають обговорити ці тези у вигляді дискусії, чи є це правдою або міфом, аргументуючи свою позицію.

3. Разом формують правильне уявлення про залежності та їхню природу.

Тренінг 1:

1. «Контраргументи». *Загальна мета* набуття навичок та вмінь відстоювати свої позиції, вести полеміку та наводити контраргументи, виходити з під впливу інших, зняття емоційної напруги. Участь в обговоренні дозволяє студенту виробити аргументовану позицію і навички відмови у критичних ситуаціях пропозиції алкогольних чи наркотичних речовин.

Інструкція. Завдання однієї сторони вмовити іншого випити спиртне, або спробувати наркотичну речовину, використовуючи для цього всілякі аргументи, інша сторона повинна знайти аргументи для відмови.

Після закінчення група обговорює моменти, найбільш вдалі у плані відстоювання своєї позиції, і того, що було непереконливим. Які варіанти відмови були найбільш переконливими? (Немченко С. Педагогічна корекція девіантної поведінки старшокласників загальноосвітньої школи. – Донецьк, 2008.- С.201)

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

1. Пройдіть тест на «Схильність до залежної поведінки» В. Д. Менделевич (Додаток 2).

2. Проаналізуйте свої результати, чи є у вас схильність до залежної поведінки, які саме аспекти ризикові, які здорові альтернативи допомагають уникати залежностей.

3. Результати представте у документі ворд.

Завдання 2:

1. Спробуйте знайти здорові альтернативи адиктивній поведінці на прикладі таких залежностей: куріння, алкоголь, ігроманія, соцмережі, залежність від суспільної думки або інший варіант.

2. Запропонуйте здорові альтернативи цим залежностям (наприклад, замість куріння – фізична активність, замість алкоголю для зняття стресу – медитація чи творчість тощо).

3. Опишіть, як можна інтегрувати ці альтернативи в повсякденне життя.

4. Результати представте у вигляді документу ворд або презентації.

Завдання 3:

1. Складіть схему «Наслідки зловживання алкоголем». Необхідно відобразити наслідки в таких сферах:

а) сім'я та друзі;

б) мрії та цілі;

в) розум, тіло;

г) навчання.

Рекомендовані джерела:

1. Бондарчук, О. І. Психологія девіантної поведінки : курс лекцій. К.: МАУП, 2006. 88 с. URL: <https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/nw48.pdf>

2. Гошовський Я., Гошовська Д. Психологія девіантної особистості: навчально-методичний посібник до практичних занять. Луцьк: ПП Іванюк, 2022. 106 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21261/1/Ps.dev.poved.%20posib..pdf>

3. Квітковська, Н. В. Психологія девіантної поведінки учнів (умови, причини, особливості виховання, проблемні родини, профілактика та корекція): навч.-метод. посібник. Миколаїв, 2010. 240 с. URL: http://www.leonidpadrul.artphotoisrael.co.il/Nina_Kvitkovsky/Kvitkovska_Psyhologiya.pdf

4. Ківенко, Н. В., Лановенко, І. І., Мельник, П. В. Девіантна поведінка: сучасна парадигма : монографія. Ірпінь : Акад. Держ. Податк. Служби України, 2002. 240 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFIJ_2009/KIVENKO_2002.pdf

5. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями)/ Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.

6. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.

7. Мостова, Т. Д. Психологія адиктивної поведінки: методичний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія». Одеса: Астропринт, 2022. 67 с. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a8d33c74-fbe8-44a3-b57c-819500ad07dc/content>

8. Мудрик, А. Б. Психологія залежної поведінки : навчальний посібник / Алла Богданівна Мудрик. – Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2022. – 236 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21201/3/Psykhol_zalezhn_pov.pdf

9. Немченко, С. Г. Педагогічна корекція девіантної поведінки старшокласників загальноосвітньої школи: монографія. – Донецьк: ТОВ «ЮгоВосток, ЛТД», 2008. – 262 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Nemchenko_Serhii/Pedahohichna_koreliatsia_deviantnoi_pov_edinky_starshoklasnykiv.pdf?PHPSESSID=jp23sqi3rnu3nc6md19h1tobr1

Практичне заняття №22

ДЕЛІНКВЕНТНА ПОВЕДІНКА ТА ЇЇ КОЕКЦІЯ

Мета: виявити причини виникнення делінквентної поведінки, розібратися у методах корекції делінквентної поведінки.

План заняття:

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Делінквентна поведінка: сутність поняття.
2. Форми делінквентної поведінки. Проступки. Злочини.
3. Правопорушення та злочин. Їх різниця.
4. Важковиховуваність. Групи делінквентних осіб.
5. Особисті чинники формування протиправної поведінки.

Завдання до теоретичної частини

Приклад для аналізу:

Завдання 1:

1. Викладач пропонує студентам певну ситуацію (наприклад, підліток здійснив крадіжку, група молодих людей скоїла хуліганські дії, студент попався на шахрайстві в інтернеті).

2. Завдання студентів – визначити мотиви людини, соціальні та психологічні чинники, які призвели до правопорушення.

3. Здійснити обговорення можливих шляхів корекції такої поведінки.

Можна використовувати реальні історії з новин або вигадані сценарії.

Завдання 2:

1. Викладач пропонує студентам різні ситуації (наприклад, підліток намалював графіті, студент виклав в інтернеті фейкове оголошення про продаж товару, людина переходить дорогу в недозволеному місці).

2. Завдання студентів – визначити, чи є це злочином, адміністративним правопорушенням чи просто соціально неприйнятною поведінкою.

3. Здійснити обговорення наслідків таких дій для порушника та суспільства.

Можна додати юридичні коментарі, як карається те чи інше правопорушення за законом.

Завдання 3:

1. Викладач пропонує студентам кілька можливих причин правопорушень (наприклад, вплив оточення, фінансові труднощі, брак уваги батьків, низький рівень освіти, бажання ризику).

2. Завдання студентів – обговорити у формі дискусії:

- кожен пункт, намагаючись визначити, які чинники є найбільш значущими, що штовхає людину на правопорушення;
- які методи профілактики можуть допомогти уникнути таких ситуацій.

3. Провести голосування на тему «Яка причина найбільш впливова?» і порівняти думки студентів.

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

1. Обрати історію людини, яка вчинила правопорушення (наприклад, підліток скоїв крадіжку через проблеми в родині, молодь брала участь у вандалізмі тощо).

Можна розглянути історії відомих людей, які подолали свій кримінальний шлях.

2. Розробити план дій, як допомогти цій людині повернутися до нормального життя.

3. Акцентувати увагу на важливості реабілітації та профілактики.

4. Результати оформити у ворд документі або у вигляді презентації.

Завдання 2:

1. Напишіть есе «Чи схильний(на) я до ризикової поведінки?» або «Ви стали свідком правопорушення. Що б ви зробили в такій ситуації?».

2. Дайте відповідь: чи достатньо ви знаєте свої права та обов'язки?

3. Розгляньте можливі помилки у своїх діях та як їх уникати.

4. Результати оформіть у ворд документі.

Рекомендовані джерела:

1. Бондарчук, О. І. Психологія девіантної поведінки : курс лекцій. К.: МАУП, 2006. 88 с. URL: <https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/nw48.pdf>

2. Квітковська, Н. В. Психологія девіантної поведінки учнів (умови, причини, особливості виховання, проблемні родини, профілактика та корекція): навч.-метод. посібник. Миколаїв, 2010. 240 с. URL: http://www.leonidpadrul.artphotoisrael.co.il/Nina_Kvitkovsky/Kvitkovska_Psychologiya.pdf

3. Ківенко, Н. В., Лановенко, І. І., Мельник, П. В. Девіантна поведінка: сучасна парадигма : монографія. Ірпінь : Акад. Держ. Податк. Служби України, 2002. 240 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFII_2009/KIVENKO_2002.pdf

4. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями)./ Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.

5. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.

6. Лекція № 2. Делінквентна поведінка як вид девіантної поведінки дітей та молоді. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/05/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F-2-%D0%A1%D0%9F%D0%9F%D0%94%D0%9F.pdf>

7. Міщик, Л. І., Білоусова, З. Г. Соціально-психологічні та педагогічні проблеми дезадаптації дітей і підлітків : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Запоріжжя: ЗДУ, 2003. 108 с.

8. Панасенко, Е., Макаренко, А., Стрижак, Р. Проблема девіантної та делінквентної поведінки у неповнолітніх правопорушників: психолого-педагогічний аналіз. Гуманізація

навчально-виховного процесу. 2020. №1(99). С. 304-314. DOI: [https://doi.org/10.31865/2077-1827.1\(99\)2020.198168](https://doi.org/10.31865/2077-1827.1(99)2020.198168)

9. Тарновська, О. С. Девіантна поведінка підлітків і превентивна робота : навч.-метод. посіб. Ч. 1 / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці, 2003. – 82 с.

10. Тарновська, О. С. Девіантна поведінка підлітків і превентивна робота : навч.-метод. посіб. Ч. 2 / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича, Чернівці, 2003. 72 с.

Практичне заняття №23

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА У СОМАТИЧНО ХВОРИХ ТА ЇЇ КОЕКЦІЯ

Мета: виявити причини виникнення делінквентної поведінки у соматично хворих, розібратися у методах корекції делінквентної поведінки.

План заняття:

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Сутність девіантної поведінки у соматично хворих.
2. Типи девіантної поведінки у соматично хворих і в умовах хронічного соматичного захворювання.
3. Компоненти ставлення до хвороби.
4. Психологічні особливості онкологічного процесу. Фази реагування на злоякісні новоутворення.

Завдання до теоретичної частини

Приклад для аналізу:

Завдання 1:

1. Викладач пропонує студентам розглянути наведені клінічні випадки пацієнтів із соматичними захворюваннями (наприклад, онкологія, діабет, хронічний біль) та проявами девіантної поведінки (агресія, депресія, відмова від лікування, адиктивна поведінка).

2. Завдання студентів – відповісти на питання:

- Які причини можуть викликати девіантну поведінку у цього пацієнта?
- Які методи корекції можуть бути ефективними?
- Як повинна взаємодіяти медична команда для вирішення проблеми?

Завдання 2:

1. Викладач пропонує студентам тему дискусії «Девіантна поведінка: хвороба чи особливість особистості?».

2. Рекомендується провести дискусію у форматі: Поділити студентів на дві команди – одна аргументує, що девіантна поведінка є наслідком соматичного стану, інша – що вона є частиною особистості пацієнта.

3. Після дискусії визначити, які підходи до трактування девіантної поведінки були використані.

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

1. Вибрати фільм або книгу, де головний герой має соматичне захворювання і демонструє девіантну поведінку (наприклад, «Мій лівий фут» або «1+1»).
2. Описати сюжет фільму.
3. Дати характеристику герою із соматичним захворюванням, вказати:
 - Які причини девіантної поведінки у героя?
 - Як з ним працювали лікарі та оточення?
 - Які методи корекції могли б допомогти?
4. Результати оформити у ворд або пдф документі.

Завдання 2:

1. Ознайомитися з методами психологічної допомоги (когнітивно-поведінкова терапія, мотиваційне інтерв'ю, психоедукація тощо). Описати один із методів, визначити, завдяки яким технікам використання цього методу сприятиме переконанню пацієнта змінити свою поведінку.

Рекомендовані джерела:

1. Бондарчук, О. І. Психологія девіантної поведінки : курс лекцій. К.: МАУП, 2006. 88 с. URL: <https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/nw48.pdf>
2. Квітковська, Н. В. Психологія девіантної поведінки учнів (умови, причини, особливості виховання, проблемні родини, профілактика та корекція): навч.-метод. посібник. Миколаїв, 2010. 240 с. URL: http://www.leonidpadrul.artphotoisrael.co.il/Nina_Kvitkovsky/Kvitkovska_Psyhologiya.pdf
3. Ківенко, Н. В., Лановенко, І. І., Мельник, П. В. Девіантна поведінка: сучасна парадигма : монографія. Ірпінь : Акад. Держ. Податк. Служби України, 2002. 240 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFIJ_2009/KIVENKO_2002.pdf
4. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями)/ Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.
5. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.
6. Христук, О. Л. Психологія девіантної поведінки: навчально-методичний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2014. 192 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/380/1/%D0%A5%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BA%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%20%D0%B4%D0%B5%D0%B2%D1%96%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B8.pdf>

Практичне заняття № 24

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ТА ПРИНЦИПИ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ

Мета: удосконалити теоретичні знання та практичні вміння щодо профілактики девіантної поведінки.

План заняття:

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Основні напрями профілактичної роботи.
2. Технології профілактики.
3. Класифікація видів профілактики, цілі, завдання.
4. Первинна, вторинна та третинна профілактика, їх характеристика.
5. Превенція та інтервенція адитивної поведінки.
6. Завдання профілактичної діяльності.
7. Різновиди підходів до профілактики залежностей.
8. Концептуальні моделі профілактики наркоманії у підлітків.

Завдання до теоретичної частини

Приклад для аналізу:

Завдання 1:

1. Викладач пропонує студентам участь у рольовій грі «Конфлікт і його вирішення», де учасники розігрують конфліктну ситуацію, пов'язану з девіантною поведінкою (наприклад, учень грубо відповідає вчителю, підлітки починають конфлікт у громадському місці та ін.).

2. Завдання студентів – запропонувати способи вирішення конфлікту на основі профілактичних методик.

3. Здійснити обговорення, який підхід був найбільш ефективним.

Завдання 2:

1. Викладач пропонує студентам провести дебати на тему «Жорсткі чи м'які методи профілактики?».

2. Викладач розподіляє студентів на 2 команди:

- Одна команда аргументує, що профілактика повинна базуватися на жорстких заходах (штрафи, контроль, обмеження).

- Інша команда відстоює позицію, що ефективнішими є м'які методи (освітні програми, психологічна підтримка).

3. Після дебатів провести спільне обговорення для формування збалансованого підходу до профілактики девіантної поведінки.

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

1. Визначте основні методи профілактики в залежності від стратегії, доповніть колонку стратегій нормалізації. Дайте їх коротку характеристику. Оформіть у вигляді таблиці (Таблиця 24.1.).

Таблиця 24.1.

Стратегія запобігання та подолання негативного явища	Стратегія нормалізації
а) Модель стримування (репресивна модель). Передбачає...	а) Модель контрольованого впливу. Ґрунтується на...
б) Модель залякування...	б) Модель зменшення шкоди...
в) Модель ствердження моральних принципів...	
г) Модель поширення фактичних знань...	
д) Модель навчання позитивної поведінки...	
ж) Радикальна модель (модель соціального впливу)...	
з) Модель формування здорового способу життя...	

Завдання 2:

1. Ознайомитися з існуючими програмами профілактики девіантної поведінки (наприклад, програми профілактики булінгу, наркоманії, суїцидальної поведінки серед підлітків). Описати одну з них.

2. Проаналізувати їхні підходи та принципи (універсальна, селективна, індикативна профілактика).

3. Визначити, які методи працюють ефективніше.

4. Презентувати результати у документі ворд або пдф, або створити презентацію.

Рекомендовані джерела:

1. Бондарчук, О. І. Психологія девіантної поведінки : курс лекцій. К.: МАУП, 2006. 88 с. URL: <https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/nw48.pdf>
2. Квітківська, Н. В. Психологія девіантної поведінки учнів (умови, причини, особливості виховання, проблемні родини, профілактика та корекція): навч.-метод. посібник. Миколаїв, 2010. 240 с. URL: http://www.leonidpadrul.artphotoisrael.co.il/Nina_Kvitkovsky/Kvitkovska_Psyhologiya.pdf
3. Ківенко, Н. В., Лановенко, І. І., Мельник, П. В. Девіантна поведінка: сучасна парадигма : монографія. Ірпінь : Акад. Держ. Податк. Служби України, 2002. 240 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFIJ_2009/KIVENKO_2002.pdf
4. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями)/ Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.
5. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.
6. Парфанович, І. І., Трубавіна, І. М. «Діагностика і профілактика поведінкових девіацій: поняття, рисунки, таблиці»: навчально-методичний посібник. Харків, 2022. 83 с. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5cfdb9ce-d888-4490-9ea1-a6d5c650dc38/content>
7. Профілактика суїцидів серед учнів: інструктивно-методичний семінар. URL: https://glinsk-internat.oits.pro/wp-content/uploads/2023/11/profilaktyka-suitsydiv_compressed.pdf
8. Христюк О. Л. Психологія девіантної поведінки: навчально-методичний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2014. 192 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/380/1/%D0%A5%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BA%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%20%D0%B4%D0%B5%D0%B2%D1%96%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B8.pdf>

Практичне заняття №25

МЕТОДИ КОРЕКЦІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ

Мета: навчитися використовувати методи корекції девіацій.

План заняття:

Теоретична частина. Питання для обговорення:

1. Методи впливу на девіантну поведінку.
2. Педагогічні методи корекції.
3. Психотерапевтичні методи корекції.
4. Принципи і функції корекційної роботи.
5. Види і функції психокорекції.
6. Форми корекції девіантної поведінки.
7. Інтерактивні форми профілактичної роботи.

Завдання до теоретичної частини

Приклад для аналізу:

Завдання 1:

1. Викладач пропонує студентам описи реальних або змодельованих випадків осіб із девіантною поведінкою (наприклад, підліток із агресією, особа з адиктивною поведінкою, соціальна ізоляція).

2. Завдання студентів:

- проаналізувати випадок;
- визначити причини девіантної поведінки;
- обрати відповідні методи корекції.

3. Здійснити обговорення:

- Які методи корекції будуть найбільш ефективними?
- Які труднощі можуть виникнути при їх застосуванні?

Завдання 2:

1. Викладач пропонує студентам взяти участь у дискусії «Примусові vs. добровільні методи корекції».

2. Викладач розподіляє студентів на 2 команди:

- Одна команда відстоює примусові методи (юридичний контроль, ресоціалізація через обмеження).

- Інша команда аргументує за добровільні методи (мотиваційне консультування, психотерапія).

3. Після дискусії сформулювати збалансований підхід до корекції девіантної поведінки.

Практична частина (завдання для виконання самостійно):

Завдання 1:

1. Дослідити існуючі реабілітаційні центри, профілактичні програми та методики корекції (наприклад, програми для неповнолітніх правопорушників, реабілітаційні центри для осіб із залежностями).

2. Підготувати коротку презентацію про ефективність цих методів.

Завдання 2:

1. Створити інформаційну пам'ятку «Ефективні методи корекції» для певної цільової аудиторії на вибір (школярі, підлітки, дорослі, сім'ї з проблемними дітьми).

2. У пам'ятці вказати:

- Причини девіантної поведінки.
- Методи корекції, які можуть бути застосовані.
- Практичні поради для соціальних працівників, батьків, педагогів.

3. Завдання оформити у вигляді презентації.

Рекомендовані джерела:

1. Бондарчук, О. І. Психологія девіантної поведінки : курс лекцій. К.: МАУП, 2006. 88 с. URL: <https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/nw48.pdf>
2. Квітківська, Н. В. Психологія девіантної поведінки учнів (умови, причини, особливості виховання, проблемні родини, профілактика та корекція): навч.-метод. посібник. Миколаїв, 2010. 240 с. URL: http://www.leonidpadrul.artphotoisrael.co.il/Nina_Kvitkovsky/Kvitkovska_Psyhologiya.pdf
3. Ківенко, Н. В., Лановенко, І. І., Мельник, П. В. Девіантна поведінка: сучасна парадигма : монографія. Ірпінь : Акад. Держ. Податк. Служби України, 2002. 240 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFIJ_2009/KIVENKO_2002.pdf
4. Корекційна педагогіка: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» денної та заоч. форм здобуття освіти спец. 015 Проф. освіта (за спеціалізаціями)/ Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2019. – 75 с.
5. Корекційна педагогіка: методичні вказівки до практичних занять студентів денної форми навчання бакалаври спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) / Укр. інж.-пед. акад.; упоряд.: Н.Ю. Шемигон. – Х.: 2020. – 45 с.
6. Христюк О. Л. Психологія девіантної поведінки: навчально-методичний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2014. 192 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/380/1/%D0%A5%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BA%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%20%D0%B4%D0%B5%D0%B2%D1%96%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B8.pdf>

ОПИТУВАЛЬНИК РІВНЯ АГРЕСИВНОСТІ БАССА - ДАРКІ

- 1. Часом я не можу впоратися з бажанням заподіяти шкоду іншим.
- 2. Іноді пліткую про людей, яких не люблю.
- 3. Я легко драбуюся, але швидко заспокоююся.
- 4. Якщо мене не попросять по - хорошому, я не виконаю.
- 5. Я не завжди отримую те, що мені належить.
- 6. Я не знаю, що люди говорять про мене за мою спиною.
- 7. Якщо я не схвалюю поведінку друзів, я даю їм це відчути.
- 8. Коли мені траплялося обдурити кого - небудь, я відчував болісні докори сумління.
- 9. Мені здається, що я не здатний вдарити людину.
- 10. Я ніколи не драбуюся настільки, щоб кидатися предметами.
- 11. Я завжди поблажливий до чужих недоліків.
- 12. Якщо мені не подобається встановлене правило, мені хочеться порушити його.
- 13. Інші вміють майже завжди користуватися сприятливими обставинами.
- 14. Я тримаюся насторожено з людьми, які ставляться до мене кілька більш дружньо, ніж я очікував.
- 15. Я часто буваю не згоден з людьми.
- 16. Іноді мені на розум приходять думки, яких я соромлюся.
- 17. Якщо хто - небудь першим вдарить мене, я не відповім йому.
- 18. Коли я драбуюся, я лясаю дверима.
- 19. Я набагато більш дратівливий, ніж здається.
- 20. Якщо хто - то уявляє себе начальником, я завжди роблю йому наперекір.
- 21. Мене трохи засмучує моя доля.
- 22. Я думаю, що багато людей не люблять мене.
- 23. Я не можу втриматися від суперечки, якщо люди не згодні зі мною.
- 24. Люди, ухиляються від роботи, повинні відчувати почуття провини.
- 25. Той, хто ображає мене і мою сім'ю, напрошується на бійку.
- 26. Я не здатний на грубі жарти.
- 27. Мене охоплює лютя, коли з мене насміхаються.
- 28. Коли люди корчаться з себе начальників, я роблю все, щоб вони не зазнавалися.
- 29. Майже щотижня я бачу кого - небудь, хто мені не подобається.
- 30. Досить багато людей заздять мені.
- 31. Я вимагаю, щоб люди поважали мене.
- 32. Мене пригнічує те, що я мало роблю для своїх батьків.
- 33. Люди, які постійно переводять вас, варті того, щоб їх "клацнули по носі".
- 34. Я ніколи не буваю похмурих від злості.
- 35. Якщо до мене ставляться гірше, ніж я того заслуговую, я не засмучуюсь.
- 36. Якщо хто - то виводить мене з себе, я не звертаю уваги.
- 37. Хоча я і не показую цього, мене іноді гризе заздрість.
- 38. Іноді мені здається, що наді мною сміються.
- 39. Навіть якщо я злюся, я не вдаюся до "сильним" виразам.
- 40. Мені хочеться, щоб мої гріхи були прощені.
- 41. Я рідко даю здачі, навіть якщо хтось - небудь ударить мене.
- 42. Коли виходить не по - моему, я іноді ображаюся.
- 43. Іноді люди драбують мене однією своєю присутністю.
- 44. Немає людей, яких би я по - справжньому ненавидів.
- 45. Мій принцип: "Ніколи не довіряти чужинцям".
- 46. Якщо хто - небудь драгує мене, я готовий сказати, що я про нього думаю.

- 47. Я роблю багато такого, про що згодом шкодую.
- 48. Якщо я розлючуся, я можу вдарити кого - небудь.
- 49. З дитинства я ніколи не виявляв спалахів гніву.
- 50. Я часто відчуваю себе як порохова бочка, готова вибухнути.
- 51. Якби всі знали, що я відчуваю, мене б вважали людиною, з якою нелегко працювати.
- 52. Я завжди думаю про те, які таємні причини змушують людей робити що - небудь приємне для мене.
- 53. Коли на мене кричать, я починаю кричати у відповідь.
- 54. Невдачі засмучують мене.
- 55. Я б'юся не рідше ніж і не частіше, ніж інші.
- 56. Я можу згадати випадки, коли я був настільки злий, що хапав ліпшу мені під руку річ і ламав її.
- 57. Іноді я відчуваю, що готовий першим почати бійку.
- 58. Іноді я відчуваю, що життя надходить зі мною несправедливо.
- 59. Раніше я думав, що більшість людей говорить правду, але тепер я в це не вірю.
- 60. Я лаюся тільки зі злості.
- 61. Коли я роблю неправильно, мене мучить совість.
- 62. Якщо для захисту своїх прав мені потрібно застосувати фізичну силу, я застосовую її.
- 63. Іноді я висловлюю свій гнів тим, що стукаю кулаком по столу.
- 64. Я буваю грубуватий по відношенню до людей, які мені не подобаються.
- 65. У мене немає ворогів, які б хотіли мені нашкодити.
- 66. Я не вмю поставити людину на місце, навіть якщо він того заслуговує.
- 67. Я часто думаю, що жив неправильно.
- 68. Я знаю людей, які здатні довести мене до бійки.
- 69. Я не засмучуюсь - за дрібниць.
- 70. Мені рідко приходить в голову, що люди намагаються розлютити або образити мене.
- 71. Я часто тільки загрожую людям, хоча і не збираюся приводити погрози у виконання.
- 72. Останнім часом я став занудою.
- 73. У суперечці я часто підвищую голос.
- 74. Я намагаюся приховувати своє погане ставлення до людей.
- 75. Я краще погоджуся з чим - або, ніж стану сперечатися.

ОБРОБКА РЕЗУЛЬТАТІВ

При складанні опитувальника автори користувалися наступними принципами:

- 1) питання може відноситися тільки до однієї форми агресії;
- 2) питання формулюються таким чином, щоб найбільшою мірою послабити вплив суспільного схвалення відповіді на питання.

Відповіді оцінюються по восьми шкалах у такий спосіб:

- 1. Фізична агресія:
 - • да = 1, немає = 0: 1, 25, 31, 41, 48, 55, 62, 68;
 - • немає = 1, да = 0: 9 і 7.
- 2. Непряма агресія:
 - • да = 1, немає = 0: 2, 10, 18, 34, 42, 56, 63;
 - • немає = 1, да = 0: 26, 49.
- 3. Роздратування:
 - • да = 1, немає = 0: 3, 19, 27, 43, 50, 57, 64, 72;

- • немає = 1, да = 0: 11, 35, 69.
- 4. Негативізм:
 - • да = 1, немає = 0: 4, 12, 20, 28;
 - • немає = 1, да = 0: 36.
- 5. Образа: да = 1, немає = 0: 5, 13, 21, 29, 37, 44, 51, 58.
- 6. Підозрілість:
 - • да = 1, немає = 0: 6, 14, 22, 30, 38, 45, 52, 59;
 - • да = 0, немає = 1: 33, 66, 74, 75.
- 7. Вербальна агресія:
 - • да = 1, немає = 0: 7, 15, 23, 31, 46, 53, 60, 71, 73;
 - • да = 0, немає = 1: 33, 66, 74, 75.
- 8. Почуття провини: да = 1, немає = 0: 5, 8, 16, 24, 32, 40, 47, 54, 61, 67.

Індекс ворожості включає в себе 5 - ю і 6 - ю шкали, а індекс

агресивності (прямий або мотиваційної) включає в себе шкали 1, 3, 7 - ю.

Нормою агресивності є величина її індексу, що дорівнює 21 ± 4 . Норма ворожості дорівнює 6, $5-7 \pm 3$. При цьому звертається увага на можливість досягнення певної величини, що показує ступінь прояву агресивності.

Тест «Схильність до залежної поведінки» В. Д. Менделевич

Застосовується з метою виявлення схильності до залежної поведінки.

Інструкція. Досліджуваний повинен, користуючись цієї шкалою, вказати в якій мірі він згідний або не згідний з кожним із тверджень, ставлячи Х у відповідному місці. Можна давати тільки одну відповідь на кожне твердження:

- 1 – абсолютно не згідний (зовсім не так);
- 2 – швидше не згідний (швидше не так);
- 3 – ні те ні інше (і так, і не так);
- 4 – швидше згідний (швидше так);
- 5 – абсолютно згідний (саме так).

№	Твердження	1	2	3	4	5
1.	Я схильний розчаровуватися в людях					
2.	Вірити в прикмети безглуздо					
3.	Часто буває, що я ображаюся на батьків або друзів					
4.	Часто я спізнююся на навчання (роботу) або на зустріч через непередбачені обставини в дорозі					
5.	Оточуючі часто дивують мене своєю поведінкою					
6.	Мої батьки часто намагаються поводитися зі мною як з маленькою дитиною					
7.	Я люблю планувати свій час до дрібниць і з точністю до хвилин					
8.	Мені здається, що я відчуваю те, що відбувається навколо гостріше, ніж інші люди					
9.	Батьки самі винні в тому, що їх діти починають вживати наркотики («колотися»)					
10.	Для мене не існує абсолютних авторитетів					
11.	У дитинстві був період, коли я дуже любив щонебудь підраховувати (кількість вікон, сходинок, номери машин)					

12.	Якби батьки або інші дорослі більше б говорили з дітьми про шкідливість наркотиків, то мало хто ставав би наркоманом					
13.	Мені легше перенести конфлікт, ніж одноманітне розмірене життя					
14.	Я вірю в наведення порчі					
15.	Перед тим, як що-небудь зробити я прагну передбачити всі небезпеки, які можуть підстерігати мене					
16.	Якщо я чимось захоплено зайнятий, то часто навіть не помічаю, що відбувається навколо					
17.	Я живу та дію відповідно до приказки: «Сподівайся на краще, але готуйся до гіршого»					
18.	Мене нелегко переконати в будь-чому					
19.	Мене часто обдурювали (обдурюють)					
20.	Невідомість для мене дуже болісна й обтяжлива					
21.	Мене дратує, коли на вулиці, в магазині або в транспорті на мене пильно дивляться					
22.	Життя малоцікаве, коли в ньому немає небезпек					
23.	Я не поважаю тих, хто відколюється від колективу					
24.	Деякі люди одним дотиком можуть зцілити хвору людину					
25.	Життя повинно бути радісним, інакше немає чого жити					
26.	Я добре орієнтуюся в часі й, не дивлячись на години, можу точно сказати, яка зараз година					
27.	Якщо я хочу що-небудь зробити, але оточуючі вважають, що цього робити не варто, я готовий відмовитися від своїх намірів					
28.	У дитинстві я часто відмовлявся залишатися один					
29.	Мені часто буває нудно, коли нічим себе зайняти					
30.	У житті треба спробувати все					
31.	Я легко можу заснути в будь-який зручний час (і вночі, і вдень)					

32.	Після того, як я ходив у ліс за грибами, у мене довго можуть зберігатися спогади про гриби					
33.	Я люблю помріяти про те, на що я витрачу можливий майбутній виграш у лотереї, як учиню з обіцяним подарунком					
34.	Часто думаю: «Добре б стати дитиною»					
35.	Мені часто складно знаходити правильні слова для моїх почуттів					
36.	Для мене складно позичити знайомому гроші на алкоголь					
37.	Я схильний жити, прагнучи не обтяжувати себе роздумами про те, що може відбутися зі мною в майбутньому					
38.	Я люблю, коли мені ворожать на картах або по руці					
39.	Мені добре вдається копіювати міміку та жести інших людей					
40.	Коли мене будять уночі або рано-вранці, то я довго не можу зрозуміти, що відбувається навколо					
41.	Музику я люблю гучну, а не тиху					
42.	У мене бувають почуття, яким я не можу дати цілком точну оцінку					
43.	Людина повинна старатися розуміти свої сни, керуватися ними в житті та переймати з них застереження					
44.	Мене складно застати зненацька					
45.	Усі відомі мені «чудеса» пояснюються дуже просто: обман і фокуси					
46.	Мене вважають наївною людиною, оскільки я часто опиняюся в негативних для себе ситуаціях					
47.	Наркотики бувають «легкими», і вони не викликають наркоманії					

48.	Я іноді відчував, що хтось за допомогою гіпнозу примушував мене здійснювати які-небудь вчинки					
49.	Мої знайомі вважають мене романтиком					
50.	Я вірю в чудеса					
51.	Навіть психічно здорова людина іноді не може відповідати за свої вчинки					
52.	Мене часто спантеличує поведінка та вчинки людей, яких я давно знаю					
53.	Нікому не можна довіряти – це правильна позиція					
54.	Найщасливіший період життя – це молодість					
55.	У дитинстві я боявся, що мама може мене покинути, піти з дому і не повернутися					
56.	Я схильний ліпше пам'ятати неприємні події, що відбулися зі мною насправді, ніж власні прогнози з приводу можливості таких подій					
57.	Я люблю радитися з друзями (або дорослими), як учинити в складній ситуації					
58.	Я б погодився пожити мало, але бурхливо					
59.	Я б міг через суперечку ввести собі у вену наркотик (героїн)					
60.	Часто мене не оцінювали справедливо					
61.	Я завжди точно можу сказати, скільки грошей я витратив і скільки у мене залишилося					
62.	У дитинстві я довго не міг звикнути до дитячого садку та не хотів туди через це ходити					
63.	Своїм друзям або подругам я довіряю повністю і переконаний, що вони мене ніколи не обдурять і не зрадять					
64.	Небезпека вживання наркотиків явно перебільшена					
65.	У житті все-таки мало яскравих подій					
66.	Я не люблю тривалі поїздки в поїзді або на автобусі					

67.	Мене дратує брудне скло, тому що весь світ тоді здається брудним і сірим					
68.	Коли мені нудно, я звичайно лягаю поспати					
69.	Часто батьки (або дорослі) дорікають мені в тому, що я слухаю надмірно гучну музику					
70.	Дуже болісно чого-небудь чекати					
71.	Я міг би після деяких попередніх пояснень керувати маленьким (спортивним) літаком					
72.	Я часто прокидаюся вранці за декілька секунд або хвилин до дзвінка будильника					
73.	Якби трапилася пожежа та мені треба було б стрибнути з вікна п'ятого поверху на тент, розгорнений пожежниками, я б не замислюючись зробив це					
74.	Мені шкода наївних людей					
75.	Мене бентежить, коли люди довго та пильно дивляться мені в очі					
76.	Ризикувати всім, наприкладв казино, можуть тільки сильні люди					
77.	У тому, що підліток стає наркоманом, винні ті, хто продає наркотики					
78.	Я люблю дуже швидко, а не повільну їзду					
79.	Я довіряю прогнозам гороскопів і слідую рекомендаціям, що містяться в них					
80.	Мене дуже цікавлять лотереї					
81.	Прогнозувати майбутнє – даремна справа, оскільки багато що від тебе не залежить					
82.	Я здатний із легкістю описувати свої почуття					
83.	У мене в житті бували випадки, коли я щось робив, а потім не пам'ятав, що саме					
84.	Вважаю, що цікавість – не негативна риса					
85.	Буває, що мене лякають люди з гучним голосом					
86.	У мене було (є) багато захоплень (інтересів, хобі)					

87.	Коли я залишаюся вдома, то мені часто буває ніяково від самотності					
88.	Я не вірю в забобони					
89.	Мені говорили, що у мене непогані здібності імітувати голоси або звички людей					
90.	Є люди, яким я вірю беззастережно					
91.	Трапляється, що під час розмови з тим, хто заїкається, я сам починаю говорити плутано, із запинками					
92.	Найобтяжливіше в житті – це самотність					
93.	Якщо я починаю грати в яку-небудь гру, то мене непросто відірвати від неї					
94.	Буває, що я можу зробити на зло навіть те, що мені самому виявиться не вигідним					
95.	Мене завжди притягала та притягає таємничість, загадковість, містика					
96.	Бувало, що я на вулиці погоджувався на гру з «наперсточниками»					
97.	Я знаю багато хлопців, хто вживає або вживав наркотики					
98.	Я, як правило, ставлю будильник так, щоб не тільки все встигнути зробити до відходу з дому, але і мати декілька хвилин у запасі					
99.	У своєму житті я часто стикаюся (стикався) з неймовірним збігом несприятливих обставин					
100.	Я готовий повністю підкорятися і навіть довірити свою долю, але тільки тому, кого дійсно поважаю					
101.	Я люблю ризикувати					
102.	Серед моїх знайомих є люди, які володіють талантом переконувати					
103.	Мене часто неможливо відірвати від цікавої справи, гри, заняття					
104.	Я міг би стрибнути з парашутом					
105.	Мені все одно, що про мене думають оточуючі					

106.	Мене багато що в житті дивує					
107.	Я можу виграти спір у кого завгодно					
108.	Я увійшов би разом із приборкувачем у клітку з левами, якби він мені сказав, що це безпечно					
109.	Якщо мене про щось просять, мені складно відмовити					
110.	Мені легше придумати власні приклади, ніж вивчити напам'ять приклади з підручника					
111.	Мені ніколи не буває нудно					
112.	Часто я сам від себе не чекаю якого-небудь вчинку					
113.	У дитинстві у мене деякий час були різноманітні тики або рухи, що повторювалися					
114.	Я люблю помріяти					
115.	Мене вабить все нове і незвичайне					
116.	Зі мною часто бувають «нещасливі випадки» й усілякі пригоди					

Для оцінки схильності до залежної поведінки бали відповідей на прямі та зворотні питання підсумовуються за кожною шкалою окремо. Для оцінки схильності до залежності підсумовуються бали, отримані за відповіді на такі питання (перший і другий стовпці). Вони ж використовуються для оцінки схильності до наркозалежності. Схильність до алкогольної залежності оцінюється з використанням відповідей на прямі та зворотні питання, наведені відповідно в третьому та четвертому стовпцях.

№ прямих питань	№ зворотних питань	№ прямих питань	№ зворотних питань
1	2	3	21
3	12	5	29
4	29	14	38
16	30	15	41
19	41	16	44
24	45	17	64
26	53	19	65
48	61	20	67
50	65	24	75
52	67	26	77
54	69	30	81
59	72	43	
76	77	48	
79	78	76	
80	81	79	
89	86	84	
91	112	91	
96	114	95	
97	97		
100	100		
107	107		
108	112		
116	113		
116			

Інтерпретація

Залежності	Ознаки тенденції	Ознаки підвищеної схильності	Ознаки високої вірогідності
Залежність (наркозалежність)	> 98 балів	> 107 балів	> 116 балів
Алкогольна залежність	> 99 балів	> 105 балів	> 111 балів

Максимальні бали: з наркозалежності – 205, з алкогольної залежності – 175.

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Бакуменко Лариса Григорівна

КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Методичні вказівки
до проведення практичних занять для здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня денної та заочної форм здобуття освіти
за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)»

В авторській редакції

Підписано до розміщення 25.06.2025. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 3,8. Обсяг 2,575 Мб. Зам. № 268/25.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна